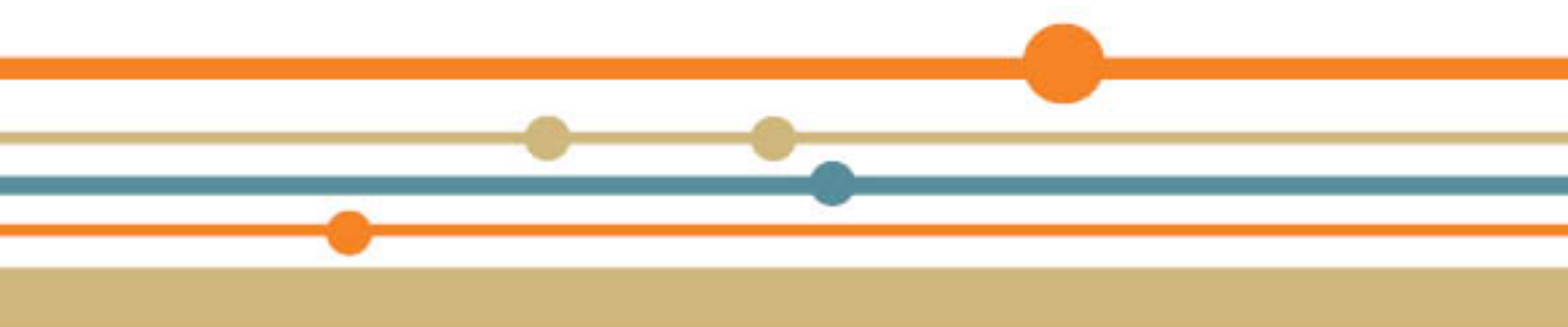

Fortsatt stark konjunktur i tjänstesektorn

Almegas Tjänsteindikator Q4 2018

Almegas tjänsteindikator är en kvartalsbaserad konjunkturindikator som belyser den sammantagna utvecklingen i den privata tjänstesektorn. Den är väl lämpad för att på ett tidigt stadium pricka in vändpunkterna i konjunkturen. Exempelvis förutspådde Almega redan i juni 2009 med hjälp av tjänsteindikatorn att produktionsnedgången för tjänstesektorn under finanskrisen skulle komma att bli relativt kortvarig. Detta visade sig också stämma. Likaså prickade tjänsteindikatorn in den följande vändningen andra kvartalet 2011, då produktionstillväxten för den privata tjänstesektorn skulle börja vika av, alltså upphöra att accelerera. Början till återhämtning från och med tredje kvartalet 2013 prickade tjänsteindikatorn också in.

Tjänsteindikatorn har ett högt prognosvärde för den faktiska utvecklingen av produktion, prisutveckling och arbetsmarknad, och ligger cirka två månader före publiceringen av det faktiska utfallet för tjänsteproduktionen enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Den är en snabb och tillförlitlig signal på konjunkturförändringar i branscher som tillsammans väger tungt i Sveriges totala produktion. Tjänsteproducenterna inom näringslivet svarar för 52 procent av BNP, och 46 procent av den totala sysselsättningen.

För ytterligare upplysningar om Tjänsteindikatorn kontakta:

Oscar Scheja
Ekonom Almega
Tel. 08-762 70 41, oscar.scheja@almega.se

Almega är de svenska tjänsteföretagarnas arbetsgivar- och intresseorganisation. Almega har cirka 11 000 medlemsföretag i sju förbund, som tillsammans representerar ett 60-tal branscher inom tjänstesektorn. Medlemsföretagen har sammanlagt drygt 550 000 anställda. Förbunden arbetar med de frågor som rör respektive bransch. Arbetsgivarförbunden bildar tillsammans Almega och ingår i Svenskt Näringsliv.

- Almega Samhallförbundet
- Almega Tjänsteförbunden
- Almega Tjänsteföretagen
- Kompetensföretagen
- IT&Telekomföretagen inom Almega
- Medieföretagen
- Vårdföretagarna

Innehåll

1	Sammanfattning	5
---	----------------------	---

2	Företagstjänster håller upp produktionstakten.....	6
2.1	Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen	6
2.2	Tjänstebranschernas tillväxt hittills i år	12
3	Arbetsmarknadsindikatorn.....	20
3.1	Starkare sysselsättningstillväxt fjärde kvartalet.....	20
3.2	Fördjupning: Sysselsättningen i privat tjänstesektor växer i båda små och stora regioner	27
4	Prisindikatorn	29
4.1	Dämpade försäljningspriser förutom inom handeln	29
4.2	Fördjupning: svenska löner i ett internationellt perspektiv	33
4.3	Den underliggande inflationen utvecklas svagt.....	38
4.4	Tjänstepriserna i KPI viktig faktor för Riksbanken.....	39

Ny uppdatering av tjänsteindikatorn

Almegas tjänsteindikator har tagits fram av Almega från och med år 2001¹ för att ge en indikation om vart konjunkturen i den privata tjänstesektorn är på väg på kort sikt. Indikatorn ger information för att tidigt kunna förutspå vändpunkter i konjunkturen, både inom tjänstesektorn och i hela Sveriges ekonomi, eftersom den privata tjänstesektorn svarar för lite över hälften av Sveriges totala produktion, BNP.

För att tjänsteindikatorn ska kunna ge en så bra och träffsäker vägledning som möjligt har Almega nu uppdaterat skattningarna för tjänste- respektive arbetsmarknadsindikatorn. Från och med första kvartalet 2017 bygger dessa indikatorer på nya skattningar av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets barometer i förhållande till utfall enligt SCB:s statistik vad gäller produktion respektive sysselsättning i den privata tjänstesektorn. Almegas tjänsteindikator täcker in omkring 90 procent av den privata tjänstesektorns förädlingsvärde och drygt 80 procent av dess sysselsättning², se vidare faktarutan på följande sida. Almega har dessutom en prisindikator för tjänsteprisernas utveckling närmaste kvartal. Prisindikatorn är också en ledande indikator, som indikerar tjänsteprisernas utveckling drygt en månad innan SCB redovisar utfallet för kvartalet.

¹ Almegas tjänsteindikator togs fram 2001 av Owe Danemar, Almegas dåvarande chefekonom.

² De tjänstebranscher som saknas i KI-barometern är utbildning, hälso- och sjukvård, kultur, nöje och fritid samt samhälls- och hushållsnära tjänster inom näringslivet. Dessa branscher täcks å andra sidan in i Tjänsteproduktionsindex samt i nationalräkenskaperna som Almegas indikatorer skattats mot.

Faktaruta om tjänsteindikatorn

Tjänsteindikatorn bygger på en skattning av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer och utfallet för produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Skattningen utgår från sambandet mellan bland annat företagets förväntningar om det kommande kvartalets efterfråge- och produktionsutveckling och den faktiska utvecklingen av tjänsteproduktionen per kvartal enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Tjänsteindikatorn är beräknad i indexform där värdet 100 anger genomsnittet för den observerade period som den bygger på (skattningen är gjord på data från och med år 2005). Indexvärden över 100 anger alltså en högre tillväxt jämfört med det historiska genomsnittet och index under 100 på det motsatta. Indikatorn anger också om tillväxten kan förväntas öka, vara ungefär oförändrad eller minska under det närmaste kvartalet. Indikatorn är ledande, dvs. den ligger två till tre månader före publiceringen av det faktiska utfallet från SCB.

Almegas arbetsmarknadsindikator bygger på ett skattat samband mellan svar från tjänsteföretagen i KI-barometern och utfallet för den privata tjänstesektorns sysselsättningsförändring enligt SCB:s nationalräkenskaper. Den nya skattningen av arbetsmarknadsindikatorn bygger dessutom på uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn, som hämtas från SCB och uppdateras kvartalsvis. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

Prisindikatorn skiljer sig från tjänste- och arbetsmarknadsindikatorn då den inte bygger på ett skattat samband mellan svar i KI-barometern och utfall enligt SCB:s statistik. Prisindikatorn bygger enbart på företagets svar i KI-barometern, som räknats om till ett index som visar om tjänstepriserna väntas öka, minska eller vara oförändrade under det närmaste kvartalet. Ett indexvärde enligt prisindikatorn över 50 indikerar en ökning av tjänstepriserna och under 50 en nedgång i priserna. Ett indexvärde på 50 innebär ungefär oförändrade priser.

1 Sammanfattning

Almegas tjänsteindikator pekar på att konjunkturen ännu är stark inom den privata tjänstesektorn, även om den har mattats något sedan årsskiftet. Tillväxttakten fjärde kvartalet i år kan väntas bli ungefär på samma nivå som under tredje kvartalet. Framförallt delar av företagstjänsterna håller upp produktionstakten i den privata tjänstesektorn, medan andra delar utvecklas klart svagare. Företagstjänsterna med sin täta koppling till exportmarknaden och exportindustrin gynnas av den goda omvärldskonjunkturen som håller upp efterfrågan. Samtidigt är personalbristen i den privata tjänstesektorn upp på nya toppnivåer, långt över nivåerna under den förra högkonjunkturen perioden närmast före finanskrisen, vilket hindrar en lång rad branscher från att expandera ytterligare.

Sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn tar mer fart fjärde kvartalet, enligt *Almegas arbetsmarknadsindikator*. I takt med att bristen på personal har eskalerat under de senaste åren har dock företagen haft svårt att realisera sina högt ställda anställningsplaner och sysselsättningstillväxten har inte nått upp till de höga nivåer indikatorn har pekat på. Bristen på rätt kompetenser är klart störst bland de kunskapsintensiva företagstjänsterna, som ändå fortsatt står för majoriteten av jobbtillväxten i den privata tjänstesektorn. Bland de mer hushållsnära branscherna tycks nu hushållens mer återhållsamma konsumtion sätta spår i sysselsättningstillväxten där. En fördjupning i avsnittet om arbetsmarknaden undersöker hur utvecklingen av sysselsättningen i den privata tjänstesektorn har sett ut regionalt det senaste decenniet.

Almegas prisindikator indikerar en svagare ökningstakt av de privata tjänsteföretagens försäljningspriser fjärde kvartalet. Priserna inom handeln kan dock väntas ta mer fart enligt indikatorn, den svaga kronan är en bakomliggande förklaring till det. Övriga branschers försäljningspriser fortsätter vara förhållandevis pressade trots det ännu goda konjunkturläget. Mot bakgrund av den svaga utvecklingen av de privata tjänsteföretagens försäljningspriser, i kombination med en nedväxling i produktivitetstillväxt, har utrymmet för löneökningar sannolikt varit begränsat vilket också framgår i statistiken. En redovisning visar att svenska arbetskraftskostnader inom den privata tjänstesektorn ändå är bland de högsta i Europa och har ökat snabbare än EU-genomsnittet och merparten av våra europeiska konkurrentländer perioden efter finanskrisen.

Oscar Scheja, ekonom, Almega, 14 december 2018

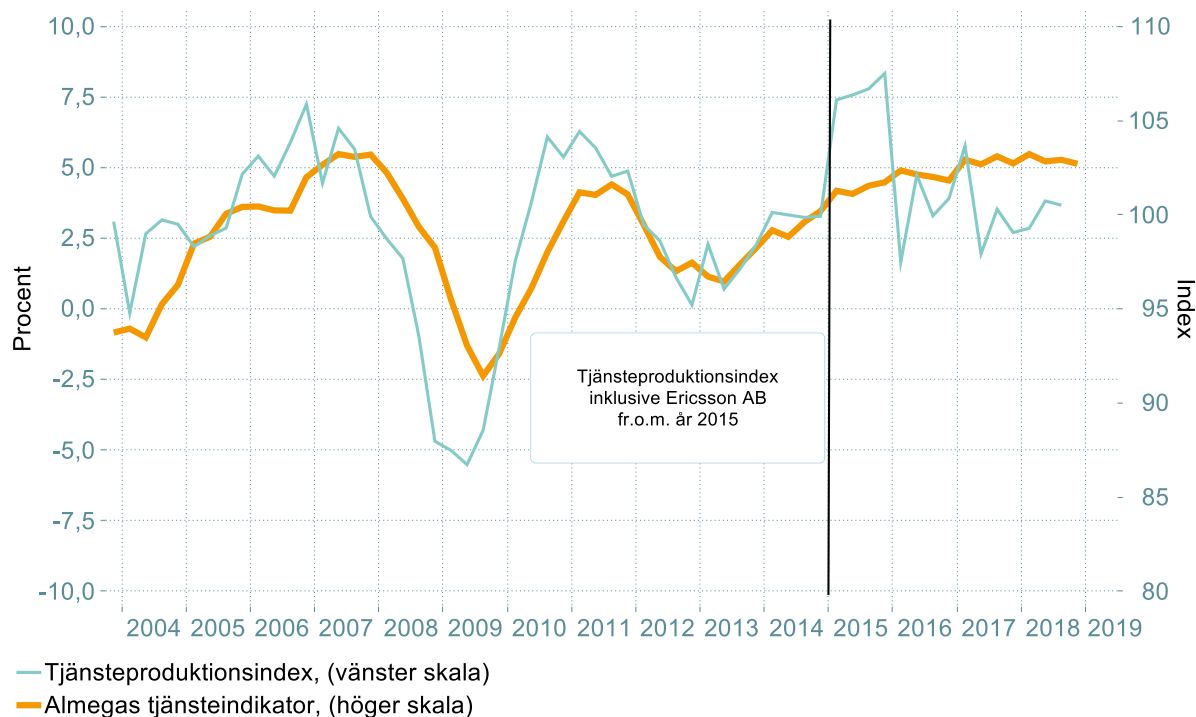
2 Företagstjänster håller upp produktionstakten

2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen

Almegas tjänsteindikator för fjärde kvartalet tyder på en fortsatt god produktionstakt i den privata tjänstesektorn, i linje med utvecklingen under tredje kvartalet men något svagare jämfört med första kvartalet i år.

Den faktiska produktionsutvecklingen enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex tycks ha toppat under fjolåret, och hålls nu främst uppe av ett par branscher inom företagstjänster. Det eskalerande problemet med att hitta rätt kompetenser motverkar i allt högre grad en ökad produktionstakt bland de privata tjänstenäringarna. Efterfrågan är ännu på en relativt hög nivå men visar tecken på att bromsa in i den privata tjänstesektorn, inte minst bland de verksamheter inom arkitekt- och teknikkonsultbranschen som levererar tjänster till den svalnande byggsektorn.

Diagram 1: Almegas tjänsteindikator för produktionstillväxten i privat tjänstesektor³

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB, Macrobond.

För det tredje kvartalet pekade Almegas tjänsteindikator på en i stort sett oförändrad tillväxttakt i den privata tjänstesektorn. Det blev också fallet då tillväxten tredje

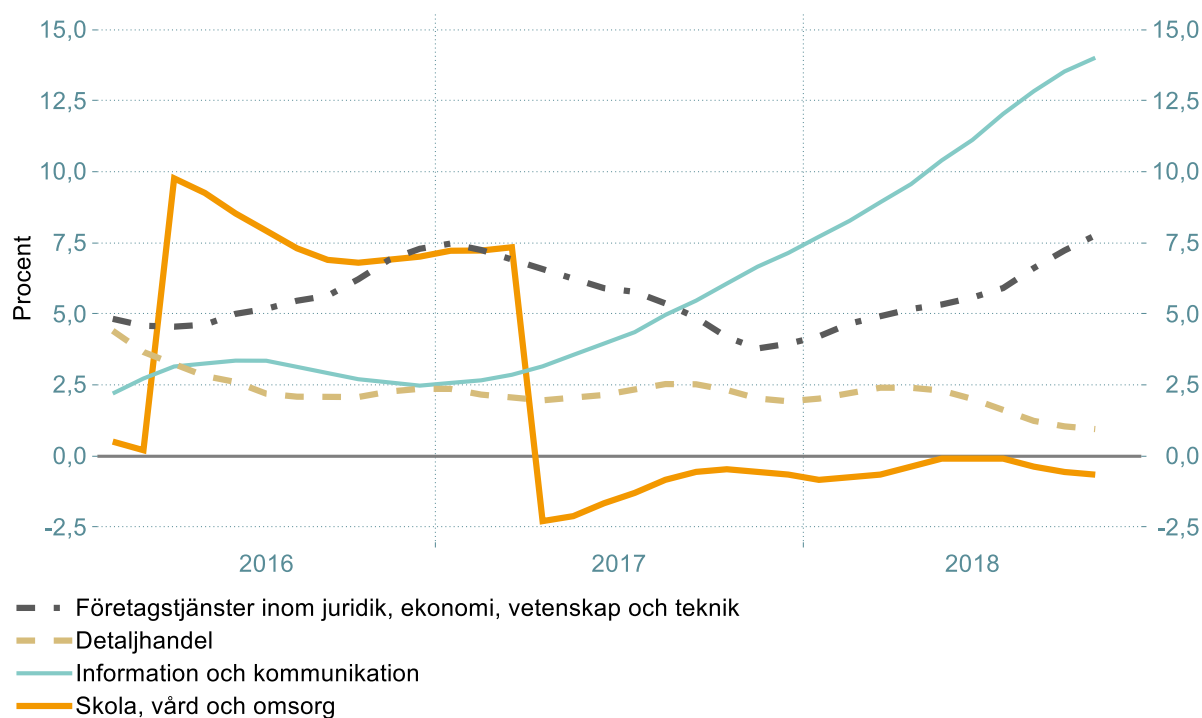
³ SCB började under 2017 att räkna Ericsson AB som tjänsteföretag i stället för industriföretag, och inkluderar företaget i tjänsteproduktionsindex från och med år 2015. Därmed har det uppstått ett tidsseriebrott mellan år 2014 och 2015. Nivån på tjänsteproduktionsindex lyfts rejält 2015 till följd av att Ericsson inkluderas från och med det året. Se vidare Almegas tjänsteindikator, september 2017.

kvartalet uppgick till 3,7 procent, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Andra kvartalet i år låg tillväxttakten på 3,8 procent. Produktionsutvecklingen är dock på en lägre nivå hittills under de tre första kvartalen i år jämfört med toppen under första kvartalet 2017 på 5,8 procent.

Utvecklingen av produktionen inom den privata tjänstesektorn går isär. Flera branscher inom företagstjänster lyckas hålla uppe en god produktionstakt, trots den omfattande bristen på kompetens, samtidigt som bland annat detaljhandeln och den privata vård, skola och omsorgen uppvisar klart lägre tillväxttakter, se diagram 2. Frågan om vinsbegränsningar i välfärden fortsätter att skapa osäkerhet i de senare branscherna och försvårar investeringar i verksamheterna.⁴

Diagram 2: Produktionstillväxt för företagstjänster, detaljhandeln samt utbildning, vård och omsorg

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend⁵

Källa: SCB, Macrobond.

Den svenska ekonomin är fortfarande inne i en högkonjunktur enligt Konjunkturinstitutets bedömning.⁶ En fortsatt relativt stark konjunktur i omvärlden är

⁴ Den kraftiga uppgången och den efterföljande nedgång ett år senare i serien för skola, vård och omsorg är ett tidsseriebrott och beror på det urvalsbyte som SCB genomför i månadsskiftet mars/april varje år. Att urvalsbytet genererar en sådan stark effekt kan i sin tur beror på någon form av omstrukturering i branscherna, t ex att en eller flera större aktörer förändrar omsättningsnivåer alternativt har bytt SNI-kod.

⁵ I diagram 2 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer.

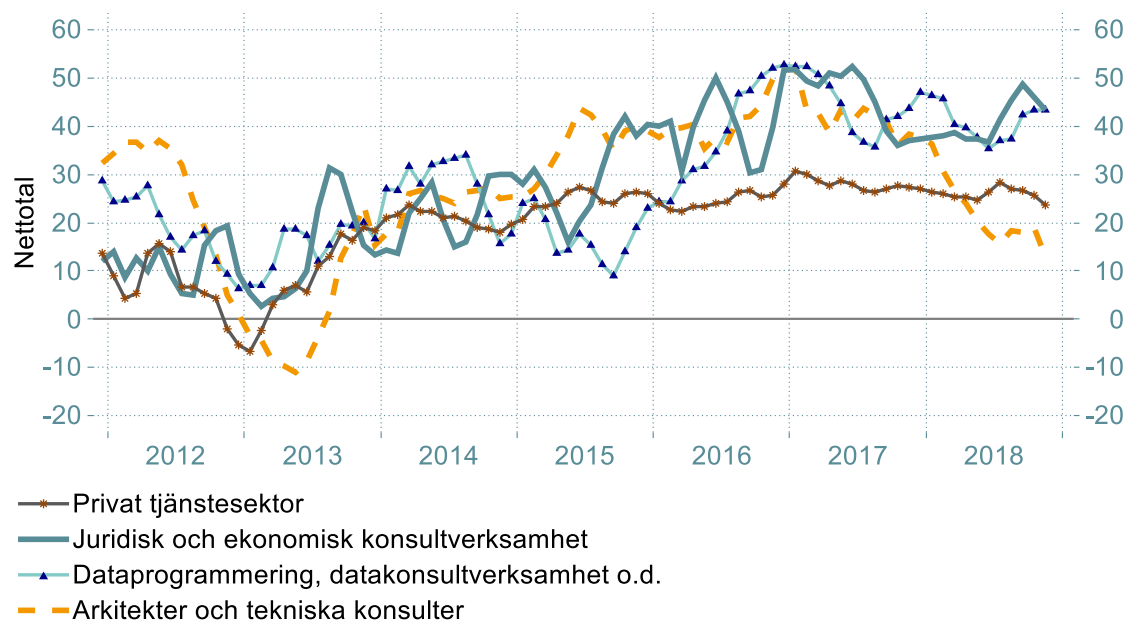
⁶ Konjunkturläget, oktober 2018, Konjunkturinstitutet

en viktig bakomliggande förklaring. Svensk BNP utgörs till omkring 45 procent av export, vilket gör Sverige tydligt exportberoende.

Den goda omvärldskonjunkturen och det rådande starka läget inom industrin är en förklaring till att efterfrågan på en rad företagstjänster fortsatt ligger på en hög nivå. Företagstjänster har en tät koppling till industrin och exportmarknaden, innehållet i Sveriges export utgörs nu till drygt 21 procent av företagstjänster mätt i förädlingsvärde. Totalt sett består Sveriges export till 56 procent av tjänster, en ökning med hela 9 procentenheter sedan 2010.⁷ Det handlar om tjänster som ingår i exportindustrins produktion eller tjänster som de privata tjänsteföretagen levererar direkt till slutkunder på exportmarknaden.

Diagram 3: Efterfrågan på företagstjänster, utfall

Nettotal till och med november, tre månaders glidande medelvärde, säsongsjusterat

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Företagstjänsterna inom arkitektur och tekniska konsulttjänster rapporterar dock om en vikande efterfrågan sedan inledningen av 2017 vilket främst har sin bakgrund i en avtagande volym bostadsuppdrag för arkitekterna⁸. Det är en viktig anledning till att efterfrågan totalt sett i den privata tjänstesektorn nu visar tecken på att bromsa in något, se diagram 3.

⁷ Sveriges export växer med ökat tjänsteinnehåll, Almega och Industriarbetsgivarna, 2018. Baserat på SCB:s input-output tabeller. Denna statistik sträcker sig till 2015.

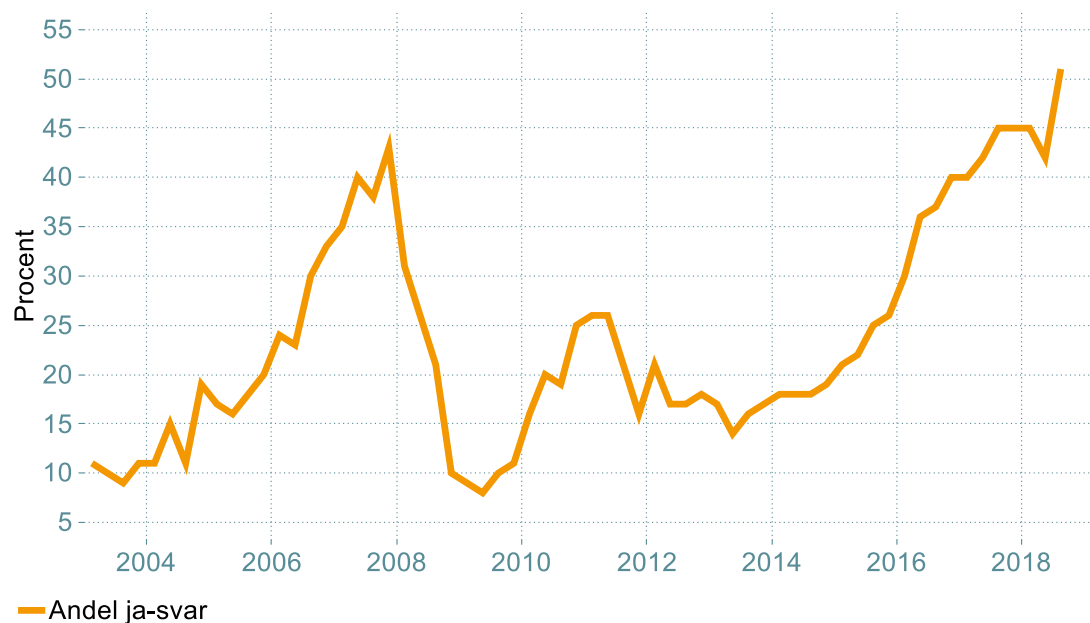
⁸ Investeringssignalen, Svenska Teknik- och Designföretagen, november 2018

Tillväxttakten i den privata tjänstesektorn har hittills under årets tre första kvartal legat på 3,5 procent i genomsnitt, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Det är samma ökningstakt som den genomsnittliga takten under fjolåret.

Endast 15 procent av tjänsteföretagen uppgav tredje kvartalet i år att bristande efterfrågan hindrar utökad produktion. Hela 42 procent anger istället personalbrist som den största flaskhalsen, enligt Konjunkturbarometern. Motsvarande siffra under den förra högkonjunkturen innan finanskrisen var som högst 30 procent under 2007. Andelen privata tjänsteföretag som uppger att de nu har personalbrist nådde en ny toppnivå tredje kvartalet i år, 51 procent i säsongjusterade tal, jämfört med som högst 43 procent i slutet av 2007⁹, se diagram 4.

Diagram 4: Personalbristen i privat tjänstesektor når en ny toppnivå

Andel ja-svar, säsongrensat, t.o.m. tredje kvartalet 2018

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern).

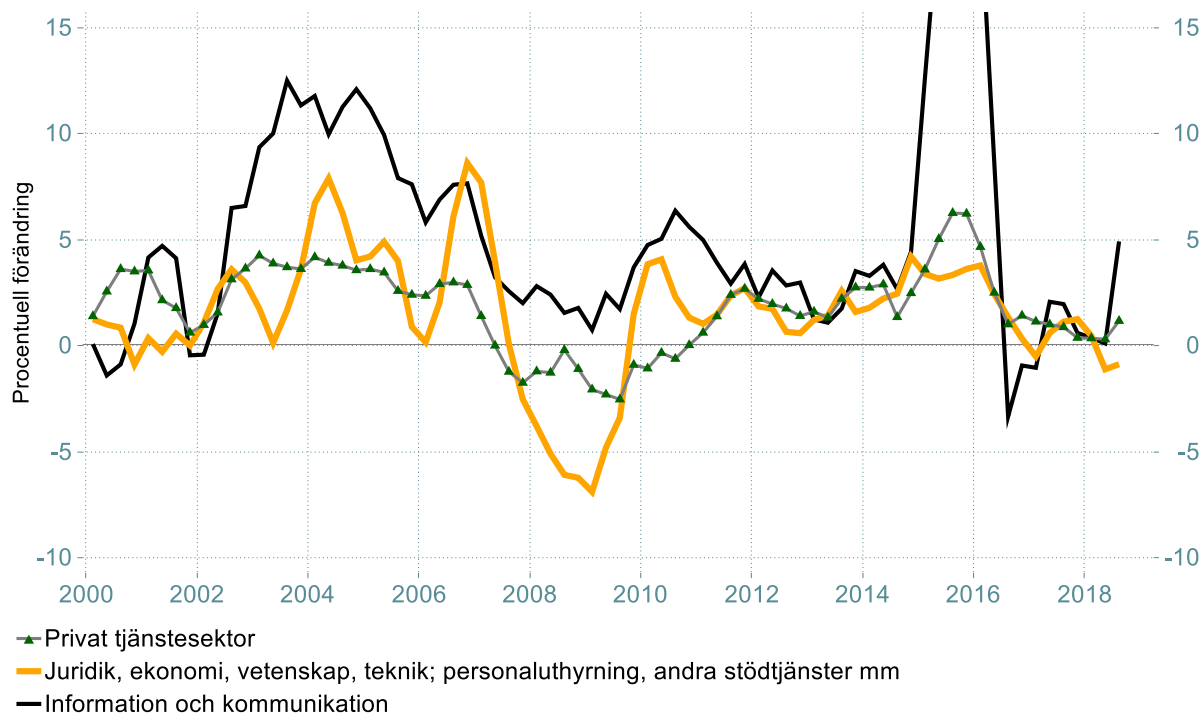
Den historiskt stora bristen på kompetens är sannolikt en viktig förklaring till den oroande utvecklingen att produktivitetstillväxten bland de privata tjänsteföretagen har dalat på senare år, inte minst bland de kunskapsintensiva företagstjänsterna, och är långt ifrån den produktivitsutveckling som rådde perioden närmast före finanskrisen, se diagram 5. Den snabba ökningen 2015 i serien för Information och kommunikation beror på att Ericsson AB omklassificerats från industri till tjänsteföretag i statistiken från och med 2015 (och huvudsakligen sorterades till branschen information och kommunikation) vilket gör att det enstaka året inte ska tolkas som en tillfällig

⁹ Konjunkturbarometern, oktober 2018, Konjunkturinstitutet

förbättring i produktivitetstillväxten. Omklassificeringen påverkar även serien för hela tjänstesektorn, om än i mindre utsträckning.

Diagram 5: Svagare produktivitetstillväxt efter finanskrisen i privat tjänstesektor och företagstjänster

Förädlingsvärde i fasta priser/arbetade timmar, kalenderkorrigerat, 3 kv glidande medelvärde

Källa: Almega, SCB (nationalräkenskaperna).

Det har åren efter finanskrisen samtidigt främst varit bidraget i produktivitetsutveckling från företagstjänsterna som har möjliggjort att produktiviteten totalt sett i den privata tjänstesektorn stått sig hyfsat väl i internationell jämförelse enligt en nyligen publicerad rapport från Almega¹⁰, varför den nedåtgående trenden för produktivitetsutvecklingen i dessa branscher är särskilt problematisk.

Enligt de senaste siffrorna från nationalräkenskaperna avseende tredje kvartalet i år tycks dock en viss ljusning synas inom främst informations och kommunikationsföretagen. Produktivitetsutvecklingen tog ett tydligt kliv upp tredje kvartalet i år i branschen, se diagram 5. Huruvida det är ett trendbrott återstår att se då produktivitetsutveckling bör studeras med viss försiktighet och under längre tidsperioder.

¹⁰ Tjänstesektorns produktivitet står stark – i ett internationellt perspektiv, Almega, november 2018. I rapporten används data från EUKLEMS databas som möjliggör jämförelser med 12 EU-länder. Speciellt fokus läggs på tre länder med en liknande tjänsteintensitet; Belgien, Danmark och Nederländerna. Statistiken över produktivitetsutvecklingen i rapporten sträcker sig till och med 2014.

Trots dämpad produktivitetstillväxt lyckas företagstjänsterna inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik upprätthålla en hög produktionstakt. Tillväxten tredje kvartalet i år uppgick till 5,1 procent vilket bidrog med 0,7 procentenheter till förändringen av tjänsteproduktionsindex. Företagstjänsterna inom personaluthyrning, fastighetsservice, säkerhet mm bidrog med ytterligare 0,3 procentenheter.

Tillväxttakten bland information- och kommunikationsföretagen var tredje kvartalet hela 13,4 procent i årstakt. Branschen stod därmed själv för 2,0 procentenheter av tillväxten på 3,7 procent i den privata tjänstesektorn. Information och kommunikation består huvudsakligen av telekom, datakonsulter och informationstjänster vilka Almega räknar till företagstjänster.¹¹

Information- och kommunikationsföretagen tillsammans med övriga företagstjänster stod därmed samlat för 3,0 procentenheter, eller drygt 80 procent, av produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn tredje kvartalet, se tabell 1.

Tabell 1: Bidrag i procentenheter till produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn under tredje kvartalet 2018

3:e kvartalet 2018/ 3:e kvartalet 2017	Vikt	
Bidrag i procentenheter:	3,7	Tjänstenäringsar exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag m.m.
		Varav:
-0,2	3,5	Motorhandel
0,3	11,4	Parti - och provisionshandel utom med motorfordon
0,1	7,6	Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar
0,1	8,7	Transport- och magasineringsföretag
0,0	3,7	Hotell och restauranger
2,0	15,1	Informations- och kommunikationsföretag
0,5	17,9	Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare
0,7	12,8	Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
0,3	8,1	Företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster m.m.
0,0	2,1	Utbildningsväsendet
-0,1	5,8	Enheter för vård och omsorg, socialtjänst
-0,1	3,2	Kultur, nöje och fritid

Källa: SCB, tjänsteproduktionsindex

I övrigt föll produktionen kraftigt inom motorhandeln tredje kvartalet och drog ned tjänsteproduktionsindex med 0,2 procentenheter, efter det ovanligt starka andra kvartalet vilket i sin tur var en följd av förändrade bilskatter. Partihandeln vände upp något igen tredje kvartalet efter ett svagare andra kvartal och bidrog med 0,3 procentenheter. Fortsatt svag produktionsutveckling inom skola, vård och omsorg ledde

¹¹ Inom Information och kommunikation (SNI 58-63) ryms även förlag, film-, video- och TV-programverksamhet samt programsändning (SNI 58-60) men sedan Ericsson AB klassificerades om till branschgruppen information och kommunikation särredovisas inte dessa serier längre i bl.a. tjänsteproduktionsindex. Ericsson AB sorterades dels till SNI 58 och dels till SNI 62.

samlat till att bromsa den totala utvecklingen av produktionstakten något i den privata tjänstesektorn tredje kvartalet.

2.2 Tjänstebranschernas tillväxt hittills i år

Hittills under 2018, till och med tredje kvartalet, är det branschen information och kommunikation som har uppvisat klart snabbast tillväxt i genomsnitt (10,1 procent) i den privata tjänstesektorn. Så även sett till tredje kvartalet isolerat då branschens tillväxt var ännu lite starkare och uppgick till 13,4 procent jämfört med tredje kvartalet 2017.

Tillväxttakten inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik var också stark tredje kvartalet och produktionsutvecklingen landade på 5,1 procent mätt i årstakt, i stort i linje med utvecklingen hittills under helåret på 5,3 procent.

Under fjolåret var den genomsnittliga tillväxttakten för företagstjänsterna inom personaluthyrning fastighetsservice, resetjänster m.m. 8,8 procent. Det var den tjänstebransch med starkast tillväxt under 2017. Hittills i år har utvecklingen dämpats och uppgick tredje kvartalet till 4,1 procent.

Produktionsutvecklingen tredje kvartalet låg för övriga tjänstebranscher under den genomsnittliga utvecklingen för hela tjänstesektorn på 3,7 procent. Det visar att det är företagstjänsterna som håller uppe tillväxten i tjänstesektorn för tillfället, samlat står branscherna för drygt en tredjedel av vikten i SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Tabell 2: Produktionstillväxt i den privata tjänstesektorn

Procentuell förändring jämfört med motsvarande period föregående år, fasta priser, kalenderkorrigerat

	2018 Q3	Medel 2018	Medel 2017
Privat tjänstesektor (exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag)	3,7%	3,5%	3,5%
58-63 informations- och kommunikationsföretag	13,4%	10,1%	3,3%
69-75 företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	5,1%	5,3%	6,1%
77-82 personaluthyrning, fastighetsservice, resetjänster m.m.	4,1%	3,6%	8,8%
46 parti - och provisionshandel utom med motorfordon	2,8%	3,9%	4,8%
68 fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	2,5%	0,6%	0,7%
85 utbildningsväsendet	2,0%	0,3%	-0,1%
47 detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar	0,9%	1,4%	2,2%
49-53 transport- och magasineringsföretag	0,9%	1,9%	1,6%
55-56 hotell och restauranger	0,6%	0,4%	1,5%
86-88 enheter för vård och omsorg, socialtjänst	-1,3%	-0,7%	1,3%
90-96 kultur, nöje och fritid samt annan serviceverksamhet	-1,8%	0,7%	5,0%
45 handel med och serviceverkstäder för motorfordon	-4,3%	5,8%	6,9%

Källa: SCB, tjänsteproduktionsindex

Företagen inom information och kommunikation klarar som nämnts fortfarande av att möta den ännu höga efterfrågan, se de höga tillväxttalen i tabell 2 eller diagram 2. Detta trots att 87 procent av datakonsultföretagen, som utgör en stor del av branschen, uppger att de har brist på personal tredje kvartalet i år.¹² För att klara av att leverera i en allt högre takt tvingas företagen söka kompetens i utlandet där tillgängligheten är större. Trenden med ökade köp av insatstjänster från utländska leverantörer fortsätter sannolikt också som en lösning för att avhjälpa bristen på personal i Sverige.¹³

Men produktionstakten skulle alltså kunna vara ännu högre om inte kompetensbristen utgjorde en flaskhals, hela 78 procent av datakonsultföretagen anger att kompetensbristen är det främsta hindret mot ökad tillväxt tredje kvartalet i år, enligt Konjunkturbarometern. Till den höga tillväxttakten inom informations- och kommunikationsföretagen, där Ericsson AB nu ingår i statistiken från och med år 2015, bidrar också sannolikt utbyggnaden av telekomtekniken 5G som har tagit fart i år¹⁴.

Bland branscherna juridik, ekonomi, vetenskap och teknik skiljer sig produktionstakten åt. Efterfrågan är ännu stark bland juridiska och ekonomiska konsultbyråer men för arkitektföretagen och de tekniska konsulterna har efterfrågan svalnat, främst inom

¹² Konjunkturbarometern oktober 2018, Konjunkturinstitutet

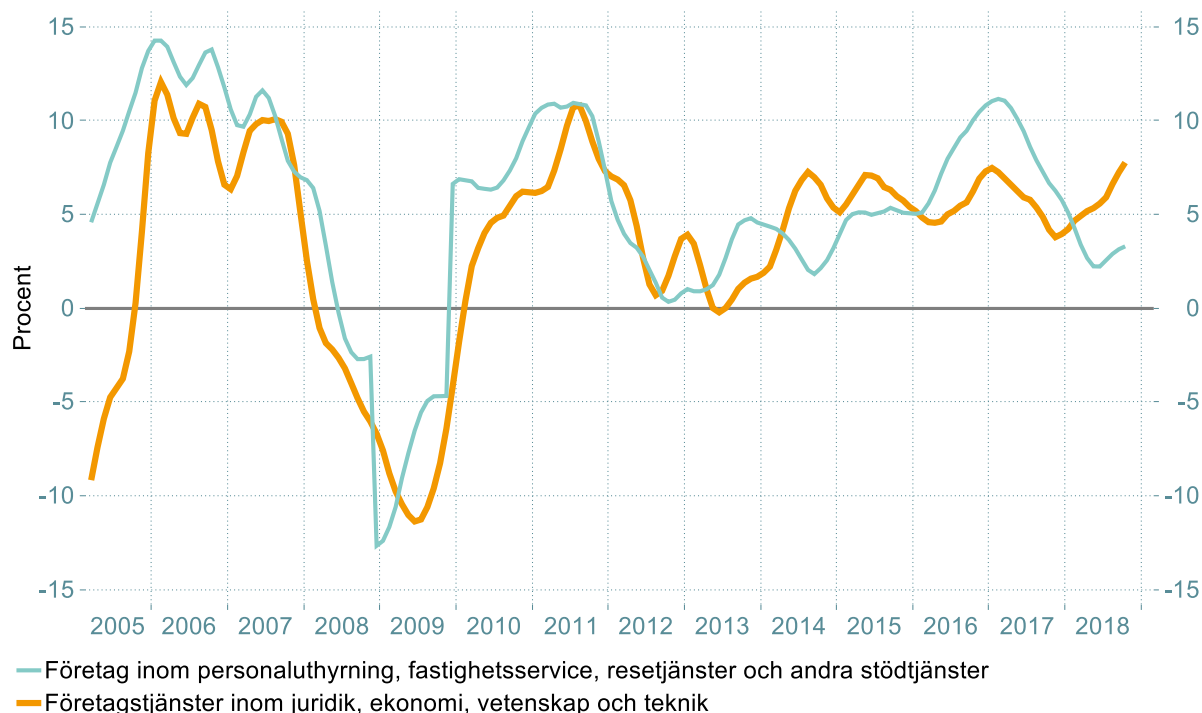
¹³ Se de kunskapsintensiva tjänsteföretagens svar på hur de hanterar kompetensbristen i Hur Sverige kan förbli en kunskapsnation, april 2018, Almega

¹⁴ Konjunkturläget, oktober 2018, Konjunkturinstitutet

arkitektverksamheten. En fjärdedel av arkitektföretag uppgav i november att efterfrågan minskat de senaste tre månaderna, och bara 13 procent att den ökat, vilket ger ett nettotal på -14. Under 2017 låg nettotalet på i genomsnitt 29. Nettotalet avseende efterfrågan de tre senaste månaderna för de tekniska konsulterna var i november 9, ner från drygt 40 under fjolåret, enligt KI-barometern.

Diagram 6: Produktionstillväxt för företagstjänster¹⁵, procentuell förändring över 12 Månader till och med oktober 2018

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend

Källa: SCB, Macrobond.

Därefter följde partihandeln med en tillväxttakt på 2,8 procent tredje kvartalet, vilket var en förbättring jämfört med andra kvartalets 1,9 procent, men ändå tydligt lägre jämfört tillväxten under fjolåret som uppgick till 4,8 procent i genomsnitt.

Tillväxttakten inom partihandeln har gradvis bromsat in från tillväxttal närmare 7 procent under fjärde kvartalet 2017 och inledningen av 2018. Tredje kvartalet i år landade tillväxten på 2,8 procent. I konjunkturen följer branschen industrin närmare än detaljhandeln. En tänkbar förklaring till de starka tillväxttalen i slutet av 2017 och inledningen av 2018 är att även industriproduktionen växte starkt under samma period och därmed kan ha drivit ökad varuimport via partihandeln. SCB:s

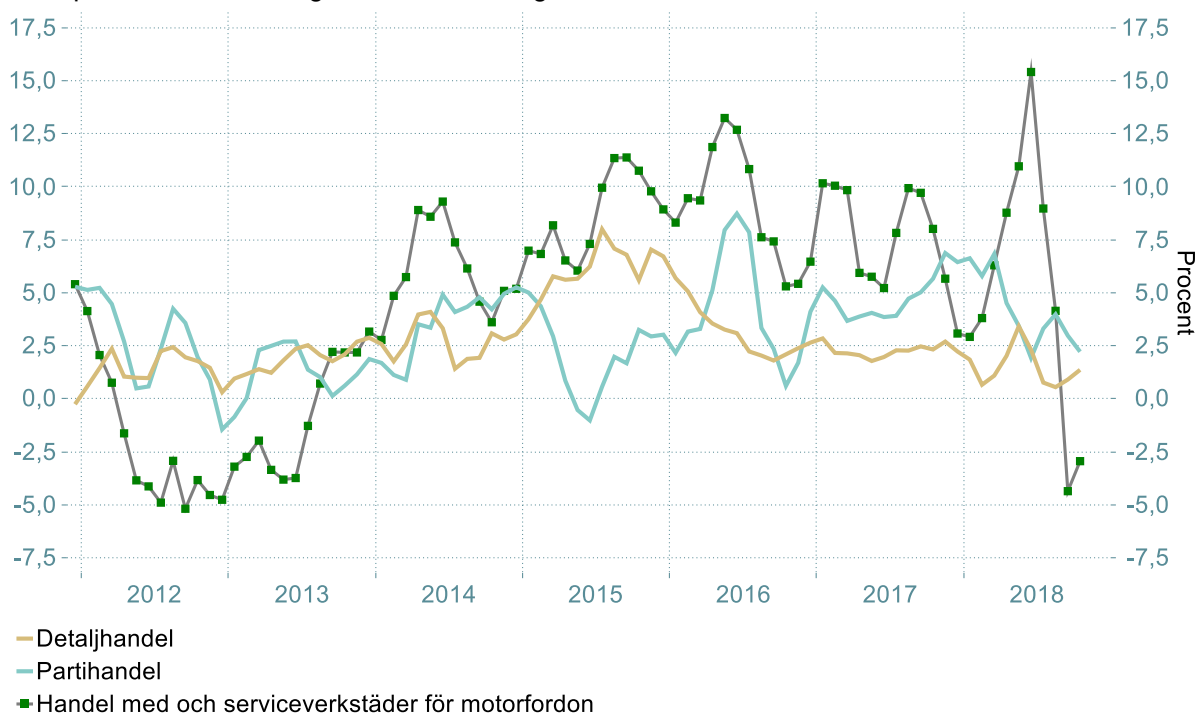
¹⁵ Företagstjänster avser här företag inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (SNI 69–75) samt företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster (SNI 77–82). Till företagstjänster räknar Almega även telekommunikationsbolag, datakonsulter och programvaruproducenter (SNI 61–63) som inte ingår i redovisningen här.

produktionsvärdeindex för industrin nådde 6,7 procent i årstakt sista kvartalet 2017, och har därefter bromsat in efterföljande kvartal. Tredje kvartalet i år var takten 2,4 procent.¹⁶

Inom detaljhandeln vek produktionstakten ned tredje kvartalet och landade på 0,9 procent. En inbromsning i branschen i år jämfört med fjolåret - då den genomsnittliga tillväxttakten var 2,2 procent – har sannolikt delvis sin förklaring i hushållens mer återhållsamma konsumtion. Andelen hushåll som anger att de sparar har ökat de senaste månaderna enligt Konjunkturbarometern. Handeln med motorfordon vände kraftigt nedåt tredje kvartalet (- 4,3 procent) efter den starka tillväxten andra kvartalet som var en följd av många bilinköp innan det nya bilskattesystemet infördes 1 juli i år, se diagram 7.

Diagram 7: Produktionstillväxt inom handeln, procentuell förändring över 12 månader

Fasta priser, kalenderkorrigerat, 3 månaders glidande medelvärde

Källa: SCB tjänsteproduktionsindex, Macrobond.

Efter ett svagare andra kvartal (1,6 procent) vände takten upp tredje kvartalet (4,1 procent) för företagstjänsterna inom bemanning, fastighetsservice, resetjänster m.m. Tillväxttakten i branschen hade innan tredje kvartalet succesivt dalat sedan toppnoteringen på drygt 13 procent första kvartalet 2017, se diagram 6.

Personaluthyrningsföretagen, som utgör en stor del av branschen, uppvisar dock en fortsatt nedåtgående trend även tredje kvartalet. Omsättningen bland företagen i

¹⁶ Produktionsvärdeindex, SCB, kalenderkorrigerade och fastprisberäknade tal

branschen ökade med 0,4 procent tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal 2017, den lägsta takten sedan 2013¹⁷. Det tjänsteområde som benämns omställning har rasat i omsättningen under året, ned 30 procent tredje kvartalet i årstakt. Det har sin förklaring i att Arbetsförmedlingen kraftigt skurit ned på dessa insatser och resurser har istället gått till så kallade extratjänster.¹⁸

Transport- och magasineringsföretagen uppvisade låga tillväxttal tredje kvartalet på 0,9 mätt i årstakt, vilket var en inbromsning från tillväxttakten andra kvartalet på 2,0 procent i årstakt. Tillväxttakten bromsade in något även för fastighetsbolag och fastighetsförvaltare tredje kvartalet då tillväxten uppgick till 2,5 procent, ned från 3,2 procent andra kvartalet.

För hotell- och restaurang samt kultur, nöje och fritid, branscher som är närmare kopplade till hushållens konsumtion, var tillväxttakten tredje kvartalet också svag. Hotell- och restaurangbranschen har uppvisat en mager tillväxttakt under året, tredje kvartalet nådde produktionstillväxten 0,6 procent jämfört med motsvarande kvartal under 2017. Inom kultur, nöje och fritid har tillväxten varit än svagare. Produktionen har varit negativ de senaste fem månaderna, se diagram 8.

Bakom de låga tillväxttalen i de konsumentnära branscherna, dit även detaljhandeln och i viss mån motorhandeln kan räknas, ligger hushållens återhållsamma konsumtion och ökande sparande vilket är en signal om att man tar höjd för kommande räntehöjningar och högre boendekostnader. De senaste tre månaderna har förändringstakten för hushållens samlade konsumtionsutgifter varit nära noll. Hushållens konsumtion fick förvisso ett uppsving under andra kvartalet i år till följd av den stora mängden bilinköp inför att det tidigare nämnda nya bilskattesystemet skulle träda i kraft, men därefter har konsumtionen mattats, se diagram 9.

Diagram 8: Produktionstillväxt inom hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid

3 månaders glidande medelvärde, fasta priser, kalenderkorrigerat

¹⁷ Kvartalsrapporten Q3 november 2018, Kompetensföretagen

¹⁸ Se vidare i Almegas rapport *Vägval matchning* som visar att denna förändring av Arbetsförmedlingens uppdrag, där resurser styrs om för att gå till de 100 procent statligt subventionerade extratjänsterna, försämrar matchningen på arbetsmarknaden då extratjänsterna i klart lägre utsträckning leder till osubventionerade jobb jämfört med andra insatser.

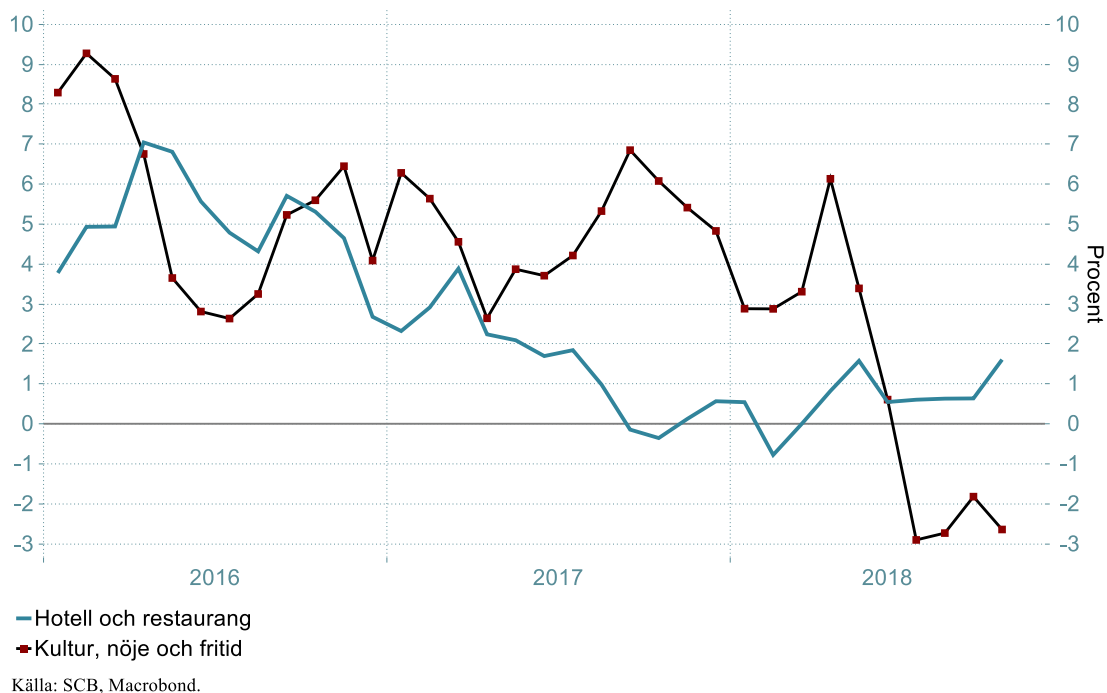
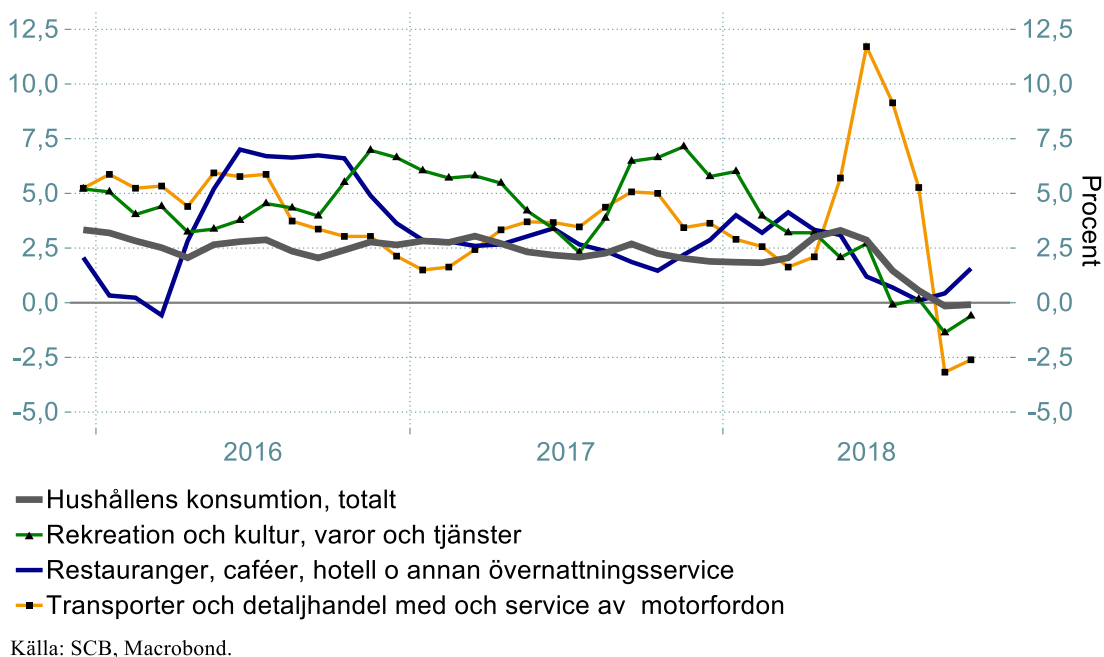

Diagram 9: Några delar av hushållens konsumtion, till och med oktober 2018

Tre månaders glidande medelvärde, kalenderkorrigerade tal

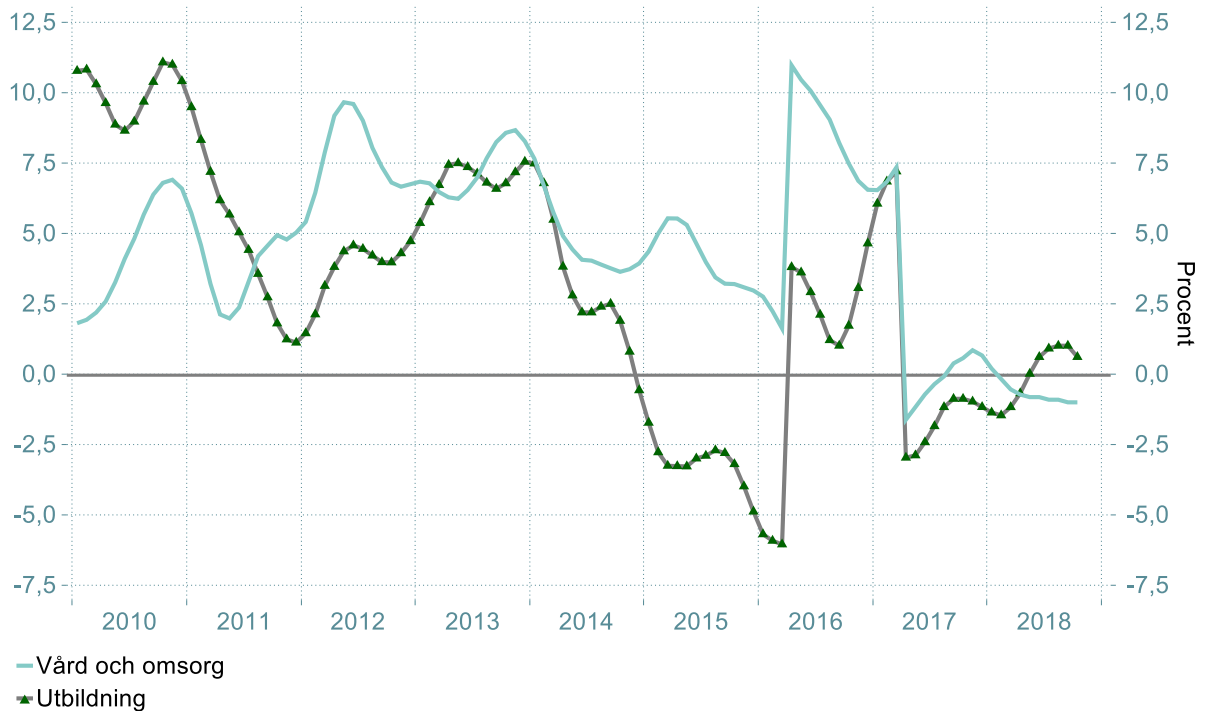
Tillväxten för de privata verksamheterna inom vård och omsorg fortsätter att vara svag. Tredje kvartalet föll tillväxten med 1,4 procent mätt i årstakt. Hittills under 2018 till och

med oktober månad har tillväxten fallit med i genomsnitt 0,6 procent jämfört med motsvarande period förra året.

Inom utbildningsbranschen har den genomsnittliga tillväxttakten också varit svag hittills under året med en genomsnittlig produktionsökning på 0,3 procent till och med oktober. Det är förvisso en förbättring jämfört med den fallande tillväxten under merparten av 2017, men ännu långt ifrån tidigare takter, se diagram 10.

Diagram 10: Produktionstillväxt inom utbildning samt vård, omsorg och sociala tjänster

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend

Källa: SCB, Macrobond.

I tidsserierna för båda branscherna syns ett tidsseriebrott mellan april 2016 och april 2017. Det beror på att SCB förändrar sitt urval i månadsskiftet mars/april. Att urvalsbytet lett till en tidsseriebrottet kan i sin tur bero på omstruktureringar i branscherna, t ex att en eller flera större aktörer förändrar omsättningsnivåer alternativt har bytt SNI-kod.

Information om efterfrågeläget för de privata verksamheterna inom vård, skola och omsorg saknas i exempelvis Konjunkturinstitutets barometer. Men då andelen unga och äldre i befolkningen nu ökar, blir också typiskt sett efterfrågan på dessa tjänster högre. Trots det är tillväxten i branscherna svag, och till och med i genomsnitt fallande sett

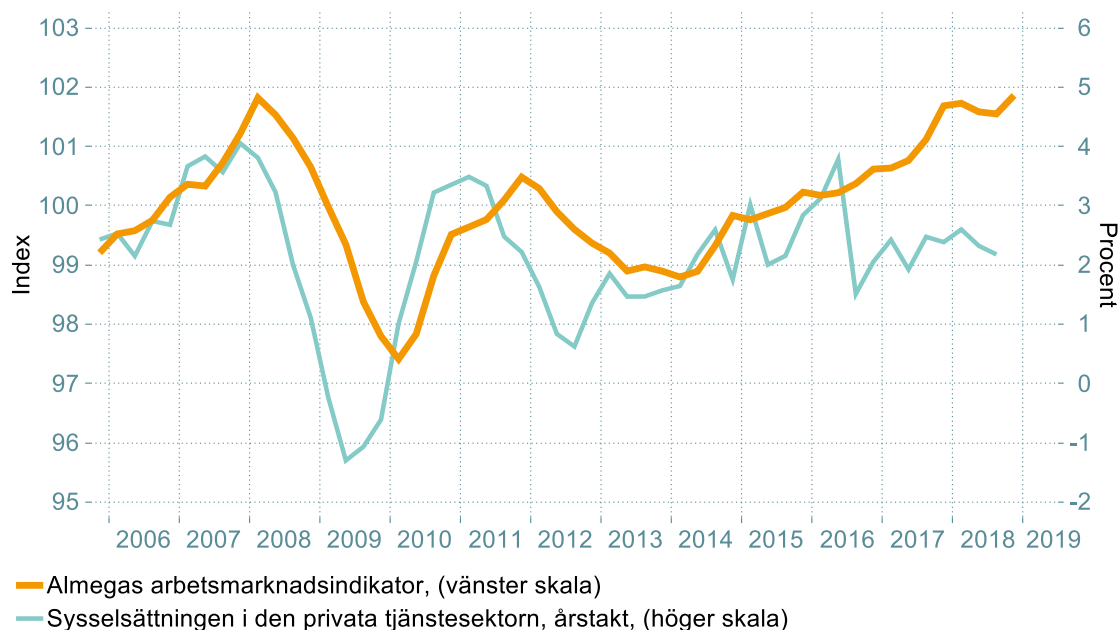
från mitten av 2017. Så länge risken att vinstbegränsningar i välfärden införs försvårar det för privata välfärdsföretag att investera i sina verksamheter.

3 Arbetsmarknadsindikatorn

3.1 Starkare sysselsättningstillväxt fjärde kvartalet

Jobbtillväxten i den privata tjänstesektorn kan väntas ta något mer fart under fjärde kvartalet i år jämfört med tredje kvartalet, enligt Almegas arbetsmarknadsindikator. Indikatorn har hittills under året pekat på en viss inbromsning av sysselsättningstillväxten men är nu återigen uppe på en lika hög nivå som nåddes perioden innan finanskrisen 2008. Det tyder på att behovet av att anställa ännu är stort i den privata tjänstesektorn. Bristen på rätt kompetenser och den försämrade matchningen på arbetsmarknaden försvårar dock för företagen att anställa i den utsträckning de har behov av.

Diagram 11: Almegas arbetsmarknadsindikator¹⁹ för fjärde kvartalet 2018

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB (nationalräkenskaperna), Macrobond.

Hittills under årets tre första kvartal har den faktiska sysselsättningstillväxten mattats av något i den privata tjänstesektorn, från en ökningstakt på 2,6 procent första kvartalet till

¹⁹ Almegas arbetsmarknadsindikator bygger på uppgifter om företagens anställningsplaner samt uppgifter om brist på arbetskraft, som hämtats från Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer. Dessutom ingår uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn (se vidare faktarutan om tjänsteindikatorn på sidan 4). Almegas indikator baseras på en skattning mot utfallet för sysselsättningens tillväxt inom den privata tjänstesektorn enligt de svenska nationalräkenskaperna från SCB. Från och med första kvartalet 2017 är skattningarna nya och uppdaterade. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

2,2 procent tredje kvartalet²⁰, i linje med riktningen på Almegas arbetsmarknadsindikator.

Indikatorn har dock under den senaste perioden av högkonjunktur generellt pekat på en snabbare ökningstakt för sysselsättningen i den privata tjänstesektorn än vad SCB:s sysselsättningsstatistik har visat.

Den faktiska sysselsättningstillväxten var under den förra konjunkturuppgången innan finanskrisen uppe på i genomsnitt 3,8 procent 2007 motsvarande 71 000 fler sysselsatta, att jämföra med 2,3 procent under 2017, motsvarande 53 000 fler sysselsatta. Hittills under 2018 har sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn varit 2,4 procent.

En historisk stor brist på personal, inte minst bland de kunskapsintensiva företagen, kombinerat med en sämre fungerande matchning mellan arbetssökande och arbetsgivare ligger bakom att sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn inte når upp till ökningstakten under den förra högkonjunkturen 2007.

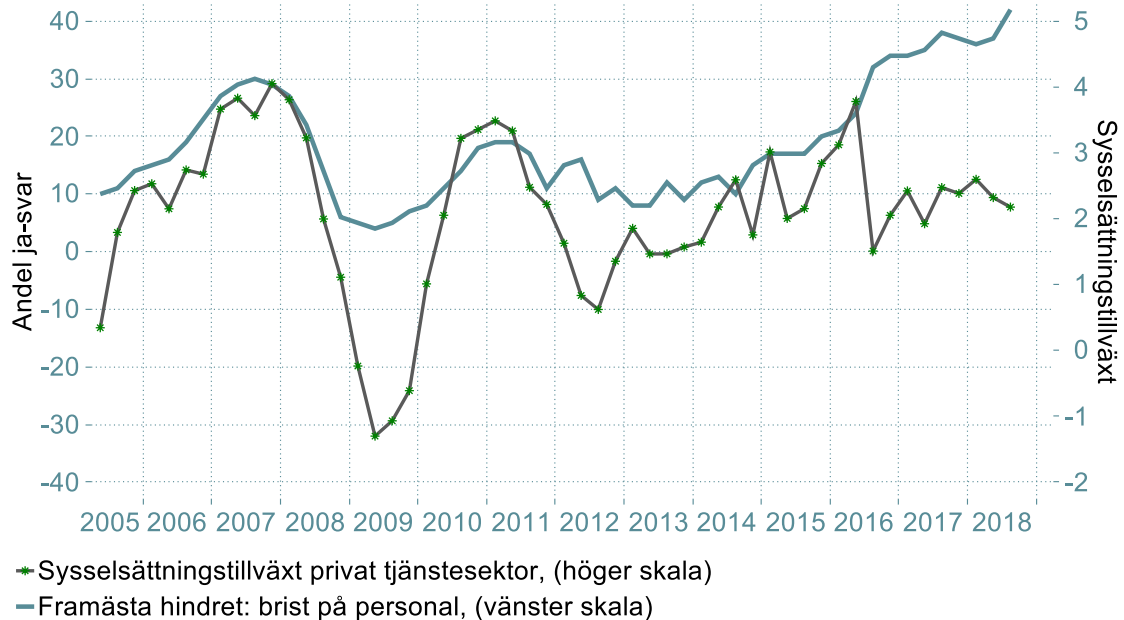
Tredje kvartalet i år uppgav 42 procent av företagen i privat tjänstesektor att brist på personal är det främsta hindret för att kunna expandera verksamheten. Det är med råge det vanligaste hindret företagen nu anger när de väljer mellan sex olika alternativ i KI-barometern. I övrigt svarade 15 procent otillräcklig efterfrågan, 2 procent brist på kontorsplats eller utrustning, 6 procent finansiella hinder, 11 procent angav ”övriga hinder” och 23 procent svarade tredje kvartalet att man inte upplever några hinder alls.²¹

Under den senaste föregående konjunkturtoppen var andelen privata tjänsteföretag som angav brist på personal som det främsta hindret uppe på som mest 30 procent tredje kvartalet 2007. Den nu rådande rekordhöga kompetensbristen verkar mer dämpande på sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn jämfört med 2007, se diagram 12.

²⁰ Enligt nationalräkenskaperna, till och med fjärde kvartalet 2018, SCB

²¹ Konjunkturbarometern, Konjunkturinstitutet, tredje kvartalet 2018, säsongsjusterade tal.

Diagram 12: Kompetensbristen i privat tjänstesektor sätter djupare spår idag än vid den senaste högkonjunkturen

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB, Macrobond.

I november var arbetslösheten 6,2 procent enligt SCB:s säsongsjusterade och utjämnade statistik.²² Det är i linje med utvecklingen under 2018 som i genomsnitt har legat på 6,3 procent, och en minskning jämfört med 2017 då motsvarande tal var 6,7 procent.

För att arbetslösheten ska komma ner ytterligare behöver den främst minska bland utrikes födda som alltså ligger kvar på arbetslöshetstal en bit över 15 procent. Gapet i arbetslöshet jämfört med inrikes födda ökar. Under den senaste konjunkturuppgången har arbetslösheten för inrikes födda succesivt krupit nedåt och var i november mycket låga 3,6 procent enligt AKU.²³ Under högkonjunkturen före finanskrisen var motsvarande tal för inrikes födda som lägst 4,5 procent i mitten av 2008, se diagram 13.

Matchningen på arbetsmarknaden har tydligt försämrats sedan finanskrisen. Men den försämrade matchningen förklaras bara till en tredjedel av en förändrad individsammansättning (där födelseland är den viktigaste förklaringen) enligt Riksrevisionen²⁴, vilket tyder på att utförandet av matchningen kan bli betydligt bättre och leda till att fler kommer i arbete snabbare.

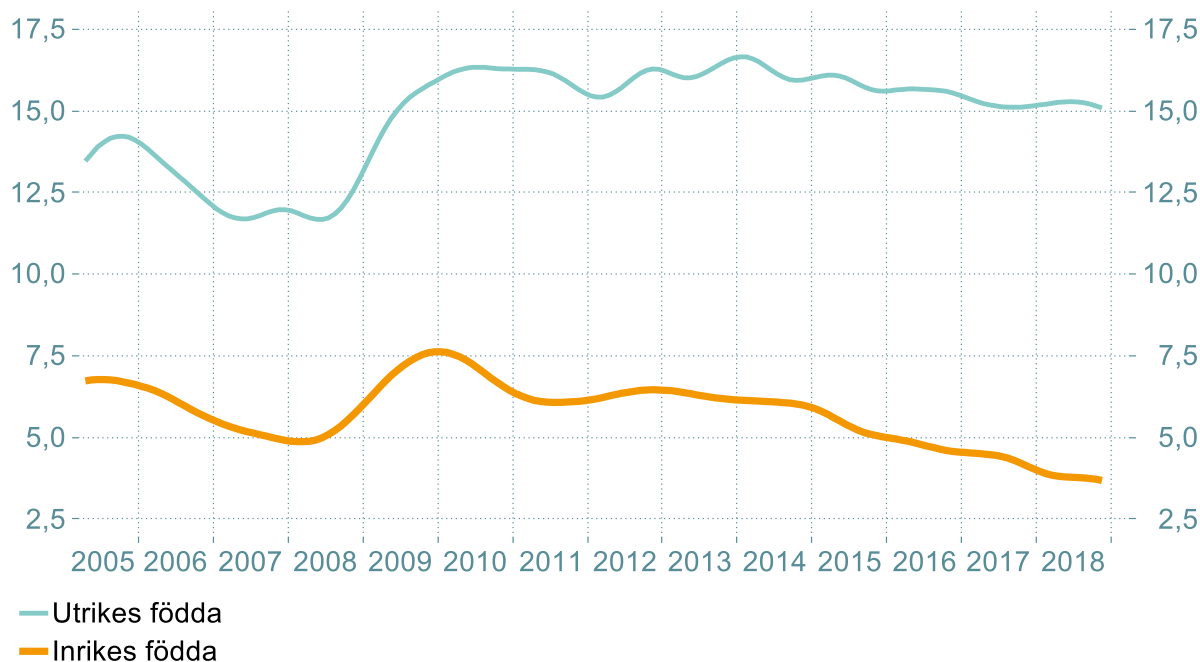
Diagram 13: Arbetslösheten bland inrikes och utrikes födda, 15–74 år

²² SCB, AKU 2018-12-13

²³ Säsongsrensats

²⁴ Matchningen på arbetsmarknaden – sökandesammansättningens betydelse (RiR 2017:26), Riksrevisionen 2017

Trendskattade värden till och med november 2018

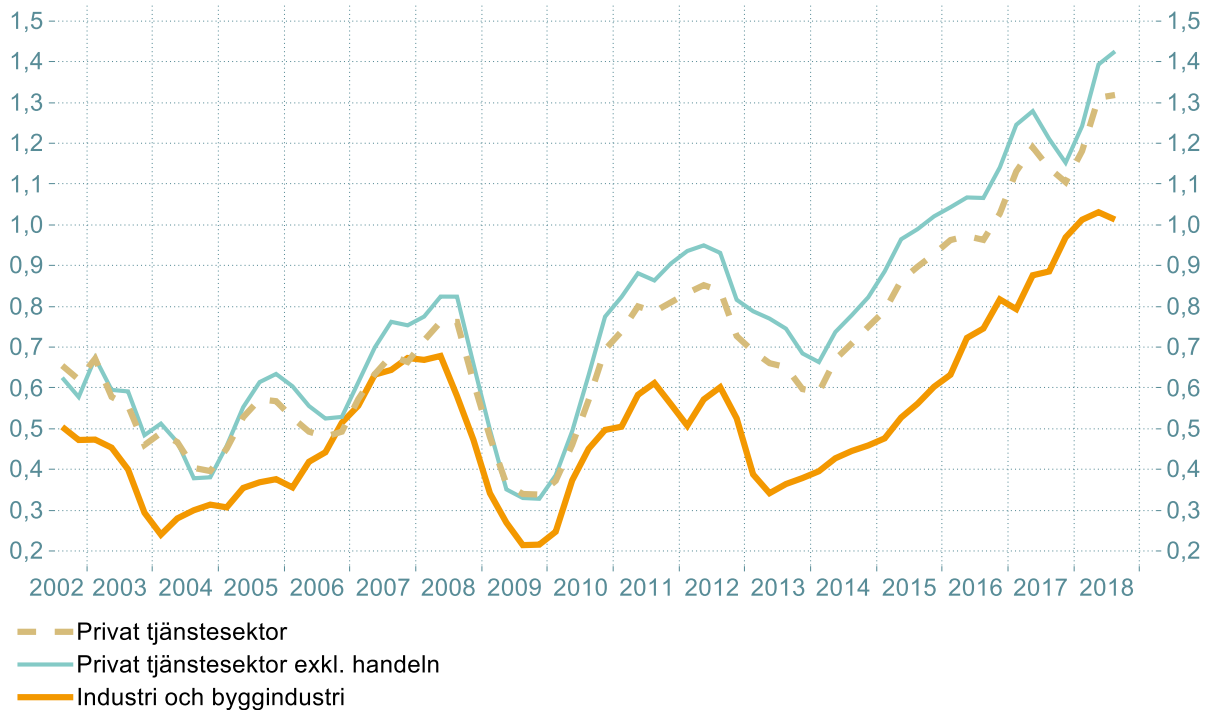
Källa: SCB Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Arbetslösheten är nu på en nivå strax över nivån perioden strax före finanskrisen. Under 2007 uppmättes arbetslösheten till i genomsnitt 6,1 procent. En viktig skillnad är att antalet lediga jobb som kan tillträdas omedelbart, så kallade vakanser, är mycket högre idag. Ju fler vakanser, desto större arbetskraftsbrist. Vakansgraden – andel vakanser som andel av antalet anställda i en bransch – har skjutit i höjden i den privata tjänstesektorn under den senaste konjunkturuppgången, se diagram 14.

Att arbetslösheten är på ungefär samma nivå som innan finanskrisen samtidigt som vakanserna är betydligt fler är ytterligare ett tydligt tecken på den försämrade matchningen på arbetsmarknaden. Vakansgraden inom den privata tjänstesektorn är nu omkring 75 procent högre jämfört med perioden närmast före finanskrisen. Även inom industrin och byggsektorn är vakansgraden på historiskt hög nivå, dock klart lägre jämfört med tjänstesektorn.

Diagram 14: Vakansgraden i olika delar av näringslivet

Tre kvartals glidande medelvärde

Källa: Almega, SCB.

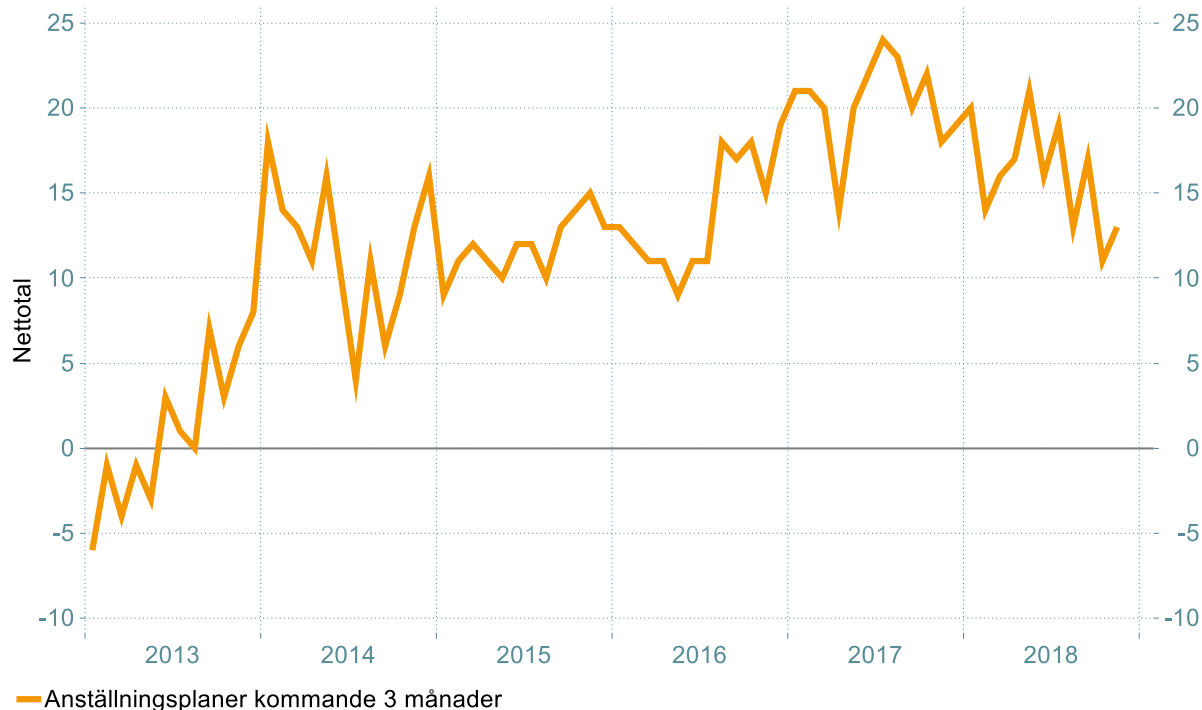
Den privata tjänstesektorn står fortsatt för en mycket stor andel av de lediga jobben i näringslivet, 4 av 5 lediga jobb – motsvarande 62 000 jobb - senast under tredje kvartalet i år. Omkring 30 000 lediga jobb återfanns tredje kvartalet inom företagstjänster, vilket var 37 procent av samtliga lediga jobb i näringslivet.²⁵

Ökningstakten för de lediga jobben har dock bromsat in något under 2018. I genomsnitt under årets tre första kvartal har ökningstakten varit 5 procent. 2017 låg ökningstakten på i genomsnitt 15 procent. Även de privata tjänsteföretagens anställningsplaner på 3 månaders sikt har svalnat något det senaste året men ligger ännu på en relativt hög nivå och vände upp något i november, se diagram 15.

²⁵ SCB, Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS)

Diagram 15: Privata tjänsteföretags förväntningar på antal anställda tre månader framåt

Säsongrensade netttotal till och med november 2018

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Vikande anställningsplaner i den privata tjänstesektorn får kraftiga effekter på näringslivets totala sysselsättningstillväxt då majoriteten jobb under lång tid har tillkommit där. Mellan 2008 och 2017 ökade sysselsättningen med knappt 320 000 personer i näringslivet totalt sett. Ökningen av antalet sysselsatta under samma period var hela 360 000 inom den privata tjänstesektorn samtidigt som sysselsättningen inom industrin har fallit med omkring 130 000 jobb och det har skapats drygt 70 000 jobb inom byggsektorn. Se även fördjupningen om sysselsättningsutvecklingen regionalt i den privata tjänstesektorn under samma period på sidan 27.

Sett till det senaste kvartalets utveckling av sysselsättningen i den privata tjänstesektorn var det återigen företagstjänsterna juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, personaluthyrning, säkerhet, resetjänster mm som bidrog mest. Branscherna stod för 31 000 av den totala ökningen på 52 000 fler sysselsatta inom den privata tjänstesektorn det tredje kvartalet, jämfört med tredje kvartalet 2017. Det motsvarar en ökningstakt på starka 5,7 procent, vilket även har varit den genomsnittliga ökningstakten inom dessa branscher under de tre första kvartalen 2018 och en dubbelt så snabb ökningstakt jämfört med fjolåret.

Informations- och kommunikationsföretagen, där företagstjänsterna telekom, dataprogrammering och datakonsulter ingår, bidrog med ytterligare 4 000 fler sysselsatta, en ökning med 1,9 procent. Det var dock en inbromsning jämfört med första och andra kvartalet i år då ökningstakten i branschen varit 3,5 respektive 4,5 procent.

Ovanligt starkt var bidraget från branschen transport och magasinering där sysselsättningsökning uppgick till 4,1 procent, motsvarande 9 000 nya jobb jämfört med tredje kvartalet ifjol. I genomsnitt från 2008 har branschens sysselsättningstillväxt i stort sett stått stilla.

Förra året ökade antalet jobb inom handeln starkt med hela 16 000, men hittills i år har istället antalet sysselsatta minskat med drygt 1 000 personer. Under tredje kvartalet i år var antalet sysselsatta i branschen detsamma som tredje kvartalet 2017, d.v.s. ingen ökning alls mätt i årstakt. Bakom det ligger sannolikt hushållens mer återhållsamma konsumtion (se vidare avsnittet om produktionsutvecklingen) vilket även tycks ha påverkat sysselsättningen inom hotell och restaurangbranschen som uppvisat fallande sysselsättningstillväxt de senaste två kvartalen. Tredje kvartalet i år minskade en antalet sysselsatta med 7 000 jämfört med tredje kvartalet 2017.

Tredje kvartalet minskade antalet sysselsatta med 1 000 personer inom den privata vård och omsorgen. Även utvecklingen bland de privata utbildningsföretagen har bromsat in. Det har skett gradvis från tidigare höga tillväxttal på över 10 procent under början av 2016 ned till nu 3 procent tredje kvartalet i år jämfört med samma kvartal ifjol. Inom hälso- och sjukvården ökade antalet sysselsatta med 2 000, något svagare än ökningen på 3 000 under andra kvartalet i år.

Tabell 3: Förändring av antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn

Förändring i tusental jämfört med motsvarande period föregående år

	Medel 2017/ medel 2016	2018 kv 3/ 2017 kv 3
Tjänsteproducenter totalt, därav:	53	52
Handel	16	0
Transport och magasinering	0	9
Hotell- och restaurang	5	-7
Information och kommunikation	4	4
Finans- och försäkringsverksamhet	2	2
Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	0	5
Företagstjänster	16	31
Utbildning	6	3
Hälso- och sjukvård	3	2
Vård och omsorg	2	-1
Personliga och kulturella tjänster	0	4

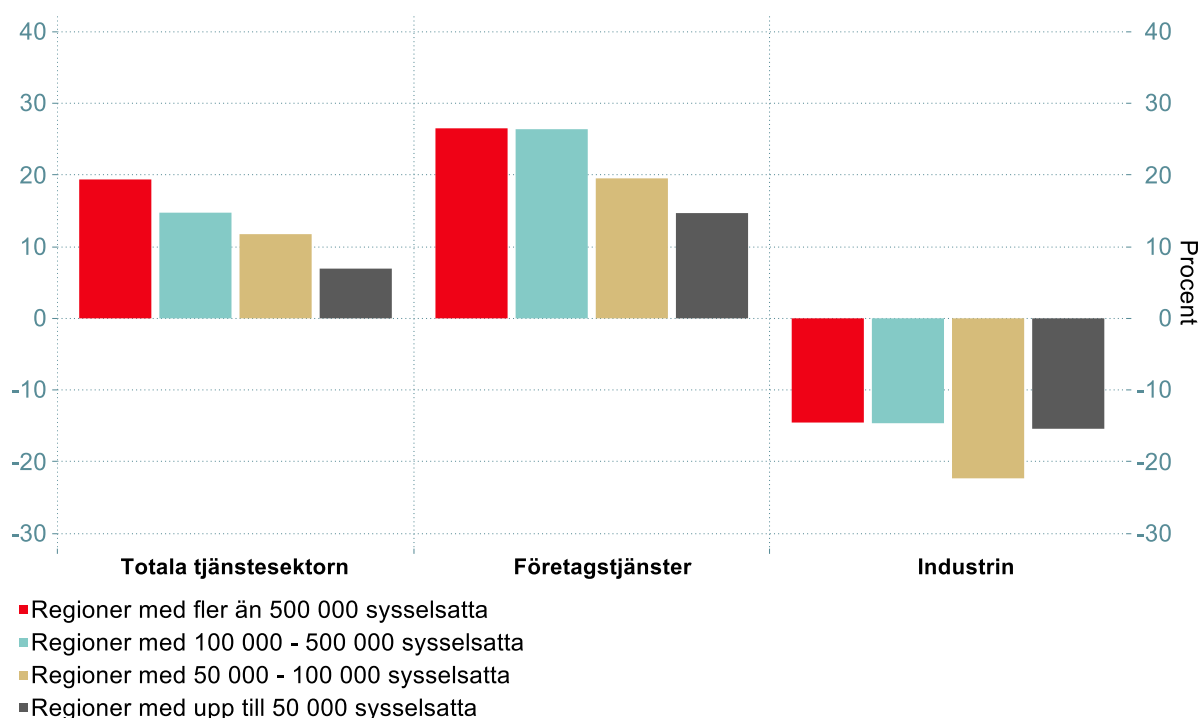
Källa: SCB, nationalräkenskaperna

3.2 Fördjupning: Sysselsättningen i privat tjänstesektor växer i båda små och stora regioner

Den starka sysselsättningstillväxten inom den privata tjänstesektorn är tydligast bland storstäderna, men har även varit god i mindre regioner, inte minst vad gäller företagstjänster, se diagram 16.²⁶

Diagram 16: Sysselsättningstillväxt efter storleksklass och sektor, 2008–2017²⁷

Procentuell sysselsättningstillväxt under perioden 2008–2017

Källa: Almega, SCB (RAMS).

Enligt regionindelad statistik från SCB ökade antalet sysselsatta i företagstjänster med 24 procent från 2008 till 2017, motsvarande omkring 155 000 nya jobb.²⁸ I de största regionerna, med fler än 500 000 sysselsatta totalt, var ökningen 27 procent, motsvarade drygt 110 000 fler sysselsatta. Regionerna i statistiken utgörs av så kallade lokala

²⁶ I diagrammet avser totala tjänstesektorn även offentligt anställda bortsett från SNI O (offentlig förvaltning och försvar). Företagstjänster avser här SNI J information och kommunikation samt SNI M+N tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, personaluthyrning, säkerhet mm. Almega räknar vanligtvis inte hela SNI J till begreppet företagstjänster utan bara SNI 61–63. Men sedan Ericsson AB klassificerades om till tjänsteföretag och huvudsakligen fördes till branschgruppen J redovisas denna inte längre uppdelad i delbranscher i många av SCB:s sammanställningar.

²⁷ De SNI-koder som ingår i totala tjänstesektorn är G-U, exklusive O. Företagstjänster avser SNI J samt SNI M+N. Industrin definieras som SNI B och C.

²⁸ Enligt SCB registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

arbetsmarknader och i kategorin för de största regionerna ingår här Stockholm-Solna, Malmö-Lund och Göteborg.

Mätt i procentuell sysselsättningstillväxt följde tätt därefter regioner i storleksklassen 100 000 – 500 000 sysselsatta där sysselsättningsökningen var 26 procent inom företagstjänster. I denna storleksklass återfinns Linköping, Jönköping, Örebro och Västerås. I storleksklassen 50 000 – 100 000 återfinns 16 regioner där Trollhättan-Vänersborg, Borås och Karlstad är de tre största med strax över 90 000 sysselsatta totalt sett. I den storleksklassen var ökningen 20 procent inom företagstjänster åren 2008 till och med 2017.

Även i de minsta regionerna, med upp till 50 000 sysselsatta, var ökningen relativt god med 15 procent, vilket dock i absoluta tal bara motsvaras av 8 000 jobb. Inom tjänstesektorn totalt sett – här ingår även bland annat offentlig vård och skola i siffrorna då det inte går att skilja bort i SCB:s regionindelade data, se även fotnot på förra sidan – var ökningen totalt sett 16 procent under perioden. I de minsta regionerna var ökningen 7 procent och i de största 19 procent.

Inom industrin²⁹ har sysselsättningen istället minskat inom samtliga storleksklasser. Men mönstret ser något annorlunda ut jämfört med utvecklingen i tjänstesektorn. Minskningen inom industrin är procentuellt sett relativt lika stor i de olika storleksklasserna, förutom regionerna i storleksklassen 50 000 – 100 000 sysselsatta som sett ett procentuellt sett större fall i sysselsättning under perioden. I den storleksklassen kan Trollhättan-Vänersborg nämnas med en minskning på drygt 40 procent sysselsatta inom industrin.

Utvecklingen visar på den pågående strukturomvandlingen i ekonomin där tjänstesektorn, med företagstjänsterna i spetsen, driver jobbskapandet i Sverige. Bakom utvecklingen ligger delvis att industrin har outsourcat delar av sin tjänsteproduktion till externa tjänsteleverantörer men framförallt att efterfrågan på tjänster, inte minst avancerade företagstjänster, har ökat under lång tid både från den inhemska industrin men också i stor utsträckning från slutkunder på exportmarknaden och från andra företag inom tjänstesektorn.

Tjänsteinnehållet i svensk export har ökat kraftigt det senaste decenniet och företagen inom tjänstesektorn står själva idag för 44 procent av svensk export mätt i förädlingsvärde, en andel som var 34 procent 2008.³⁰ Företagen inom företagstjänster står själva för 17 procent av det idag exporterade förädlingsvärdet, en ökning från 13 procent 2008.

²⁹ SNI B och C

³⁰ Sveriges exportsektor växer med ökat tjänsteinnehåll, Almega och Industrierbetsgivarna 2018.

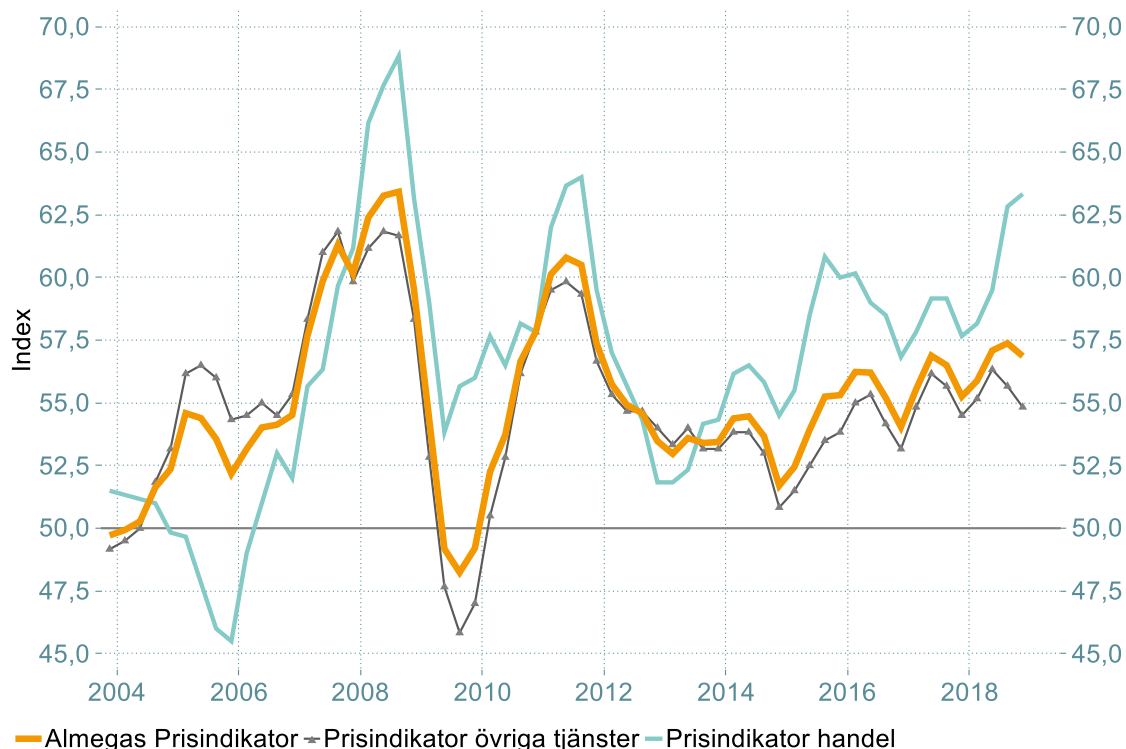
4 Prisindikatorn

4.1 Dämpade försäljningspriser förutom inom handeln

Almegas prisindikator för fjärde kvartalet pekar på långsammare prisökningar inom den privata tjänstesektorn. Företagens försäljningspriser kan med andra ord väntas bromsa in något jämfört med tredje kvartalet. Prisutvecklingen är dock fortsatt tudelad inom tjänstesektorn. Indikatorn för handeln tyder på en snabbare prisökningstakt fjärde kvartalet, samtidigt som indikatorn för övriga tjänstebranscher, där de tungt vägande företagstjänsterna ingår, pekar nedåt och drar därmed ned hela prisindikatorn, se diagram 17.

Prisindikatorns index är fortsatt på klart lägre tal jämfört med den närmast föregående perioden av högkonjunktur strax innan finanskrisen 2008. Det visar även den faktiska prisökningstakten enligt SCB:s tjänsteprisindex (TPI), som efter finanskrisen parkerat på en lägre prisökningstakt.

Diagram 17: Almegas prisindikator³¹ för fjärde kvartalet 2018

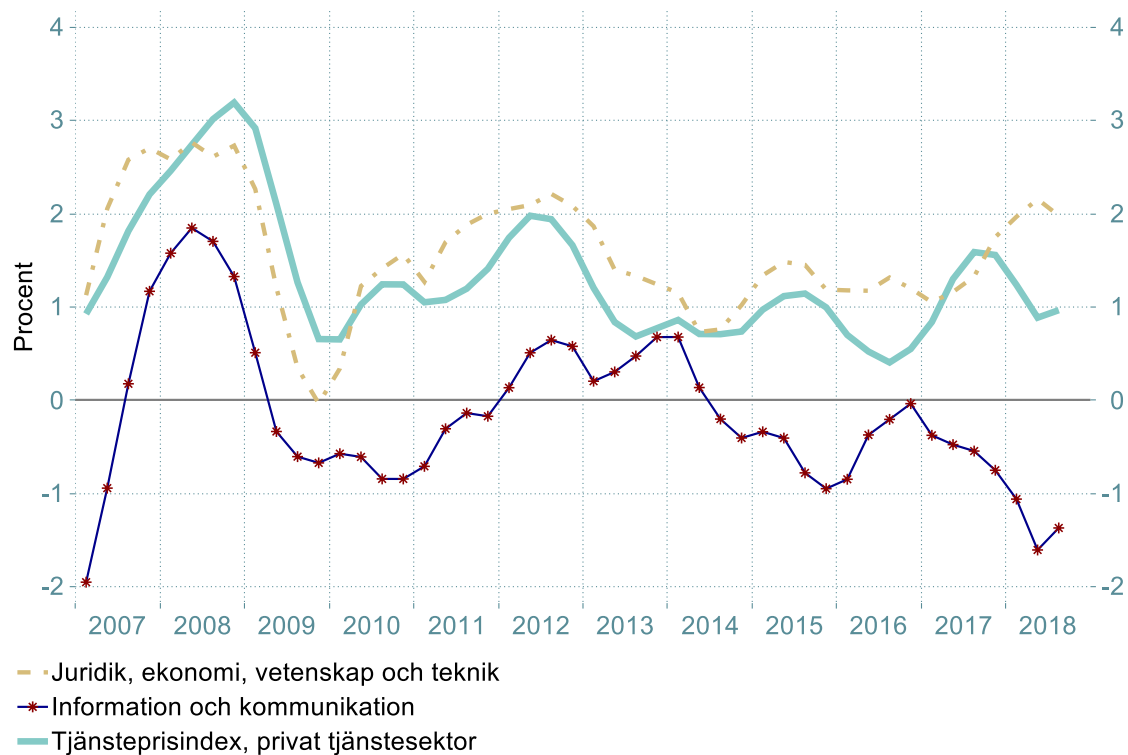
Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern).

³¹ Prisindikatorn visar prisförändringar mellan kvartal och indikerar också det närmaste kvartalets prisutveckling. Den är inget mått på prisnivån utan visar om priserna väntas öka, minska eller vara oförändrade, drygt en månad innan SCB publicerar utfallet för det aktuella kvartalet. Ett indexvärde över 50 indikerar en ökning av prisnivån och under 50 en indikerar en nedgång.

Enligt prisindikatorn för det tredje kvartalet kunde en något högre ökningstakt av företagens försäljningspriser väntas. Det blev också fallet, TPI för tredje kvartalet i år landade på 1,5 procent i årstakt, en viss acceleration jämfört med takten andra kvartalet på 0,7 procent. Hittills i år har ökningstakten av försäljningspriserna bland tjänsteprocenterna ändå legat på en låg nivå trots det ännu goda konjunkturläget, se diagram 18.

Diagram 18: Fortsatt jämförelsevis svag utveckling av försäljningspriserna i privat tjänstesektor och bland flera företagstjänster

Förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år, 3 kvartals glidande medelvärde

Källa: SCB, Macrobond.

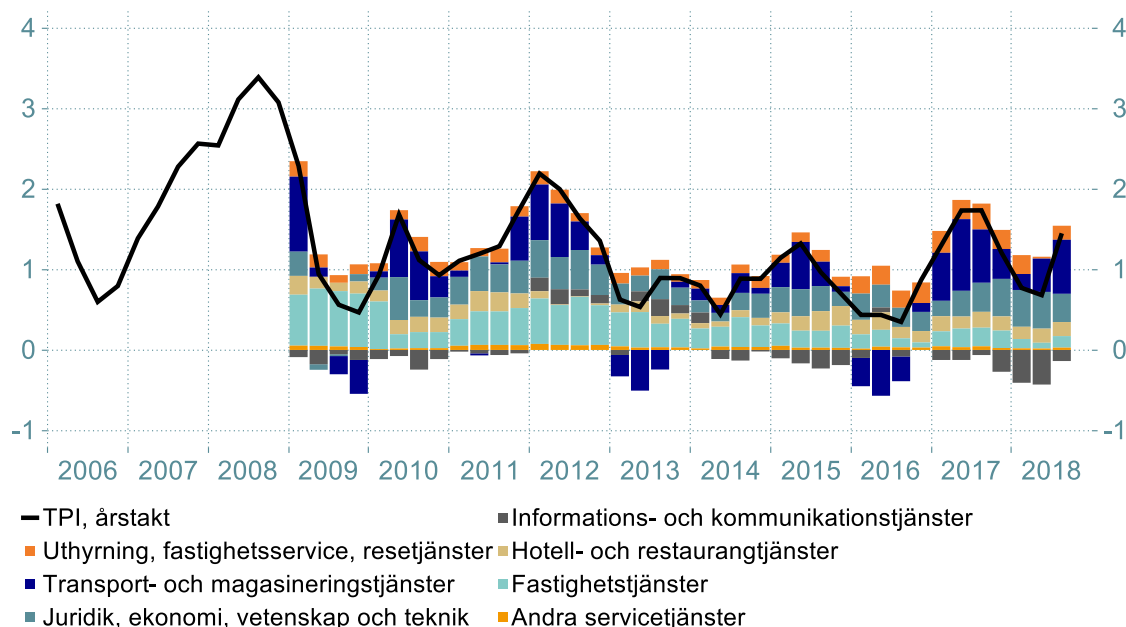
Inom handeln var nettotalet för planerade prishöjningar på tre månaders sikt 27 tredje kvartalet, enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer.³² Det är klart högre än det historiska genomsnittet på 13. En delbransch som utmärker sig är dagligvaruhandeln där en fortsatt mycket stor andel företag planerar prishöjningar närmsta kvartalet. Det har sin bakgrund i att kronan har försvagats i år vilket lett till högre importpriser för branschen.

³² Säsongrensat. Nettototal avser andelen företag som planerar att höja priserna, minus andelen företag som planerar sänkta priser.

Genomslaget av en försvagad krona på prissättningen inom dagligvaruhandeln är snabb jämfört med andra branscher.³³ Även företagen inom partihandel med livsmedel påverkas av växelkursen och branschens planerade prishöjningar låg tredje kvartalet långt över det historiska genomsnittet. Inom sällanköpshandeln tar genomslaget av växelkursförändringar längre tid. Branschen utrymme för att höja sina försäljningspriser pressas också på senare tid i större utsträckning av den pågående struktumvandlingen mot mer e-handel som ökar pristransparensen och konkurrensen.

Inom detaljhandeln med drivmedel planerar endast 2 procent av företagen prishöjningar de kommande månaderna, resterande företag väntar sig oförändrade priser, enligt KI-barometern. Det hänger samman med att priset på olja har fallit sedan inledningen av oktober, från strax över 85 USD fatet till omkring 60 USD fatet i december.³⁴

Diagram 19: Tjänstebranschernas bidrag (procentenheter) till utvecklingstakten i TPI³⁵, kvartalsvärden

Källa: Almega, SCB, Macrobond.

Till ökningstakten av TPI på 1,5 procent tredje kvartalet bidrog transport- och magasineringstjänster mest, med 0,7 procentenheter. Högre priser på tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik (1,7 procent) bidrog med ytterligare 0,4 procentenheter. Övriga delbranscher bidrog i lägre utsträckning. Priserna inom informations- och kommunikationstjänster fortsatte att falla (med 0,6 procent), vilket drog ned hela TPI med 0,1 procentenheter. Trenden med ett allt snabbare prisfall inom

³³ Se till exempel Riksbankens företagsundersökning, maj 2018

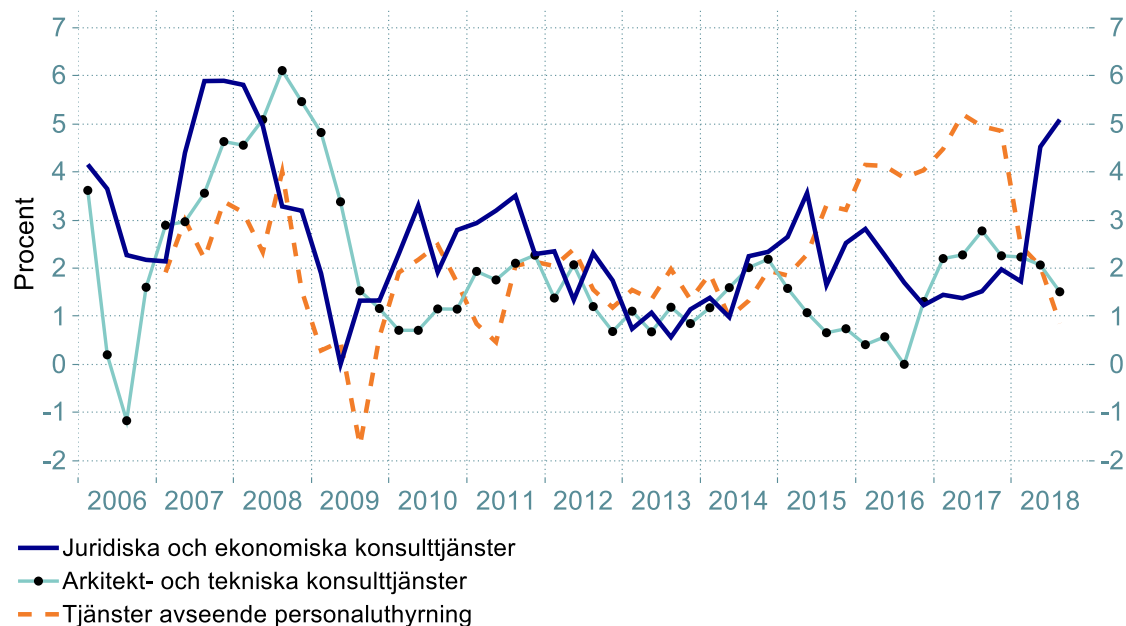
³⁴ Priserna avser nordsjöråolja.

³⁵ Det saknas vikter för de olika delbranschernas tyngd i TPI före 2009, varför endast utvecklingen av TPI totalt sett presenteras för åren 2006 till och med 2008.

informations- och kommunikationstjänster sedan 2017 tycks dock möjligen ha brutits, se diagram 18.

Bland företagstjänsterna inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik är det de juridiska och ekonomiska konsulttjänsterna som till del håller uppe prisökningstakten för branschgruppen. Priserna ökade med 5 procent tredje kvartalet mätt i årstakt, prisökningstakten har gradvis accelererat under året från 1,7 procent första kvartalet.

Diagram 20: Försäljningspriser, branschen inom företagstjänster

Källa: SCB, Macrobond.

För arkitekt- och tekniska konsulttjänster är utvecklingen istället en inbromsande prisökningstakt. Försäljningspriserna i branschen låg första kvartalet på 2,3 procent och har därefter bromsat in för att tredje kvartalet landa på 1,6 procent jämfört med motsvarande kvartal 2017. Det är alltså en klart lägre prisökningstakt jämfört med den föregående konjunkturuppgången strax innan finanskrisen, då branschens prisökningstakt låg på i genomsnitt 4,4 procent under 2007 och 2008. Branschens tekniska konsulter och arkitekter väger mer än dubbelt så mycket som juridik och ekonomikonsulttjänster i sammansättningen av TPI (med vikter på 7 respektive 3 av 100) vilket innebär att den lägre prisökningstakten för tekniska konsulter och arkitekter får ett större genomslag på den totala prisökningstakten i TPI.

En bransch inom begreppet företagstjänster³⁶ där takten för försäljningspriserna har bromsat in betydligt är personaluthyrningsföretagen. Sedan toppen andra kvartalet 2017

³⁶ Till företagstjänster räknar Almega SNI-koderna telekommunikationsbolag, datakonsulter och programvaruproducenter (SNI 61–63), juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (SNI 69–75) samt företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster (SNI 77–82).

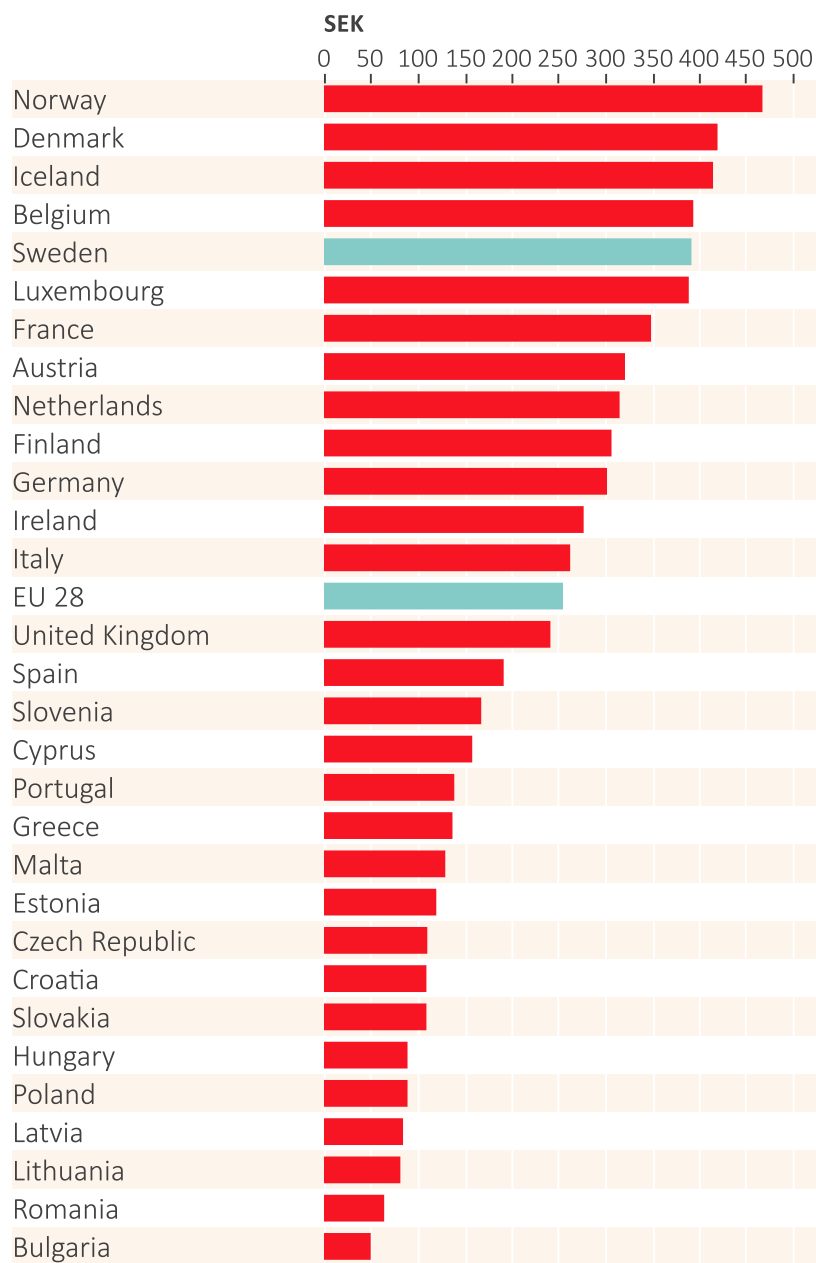
på 5,2 procent är prisökningstakten tredje kvartalet i år, som uppgick till 0,9 procent i årstakt, den lägsta sedan andra kvartalet 2011, se diagram 20.

4.2 Fördjupning: svenska löner i ett internationellt perspektiv

Sverige ett av de dyraste europeiska länderna att anställa personal i. Arbetskraftskostnaderna³⁷ inom den privata tjänstesektorn i Sverige var 392 kr per timme enligt Eurostats Labor Cost Index (LCI) avseende 2017. Det är ca 30 procent högre än i t ex Tyskland och Finland, drygt 60 procent högre än i Storbritannien och 54 procent högre än genomsnittet i EU. Totalt sett ligger Sveriges privata tjänstesektor på ungefär samma nivå som Belgien och strax efter Island, Danmark och Norge, se diagram 21.

³⁷ Lön och arbetsgivaravgifter.

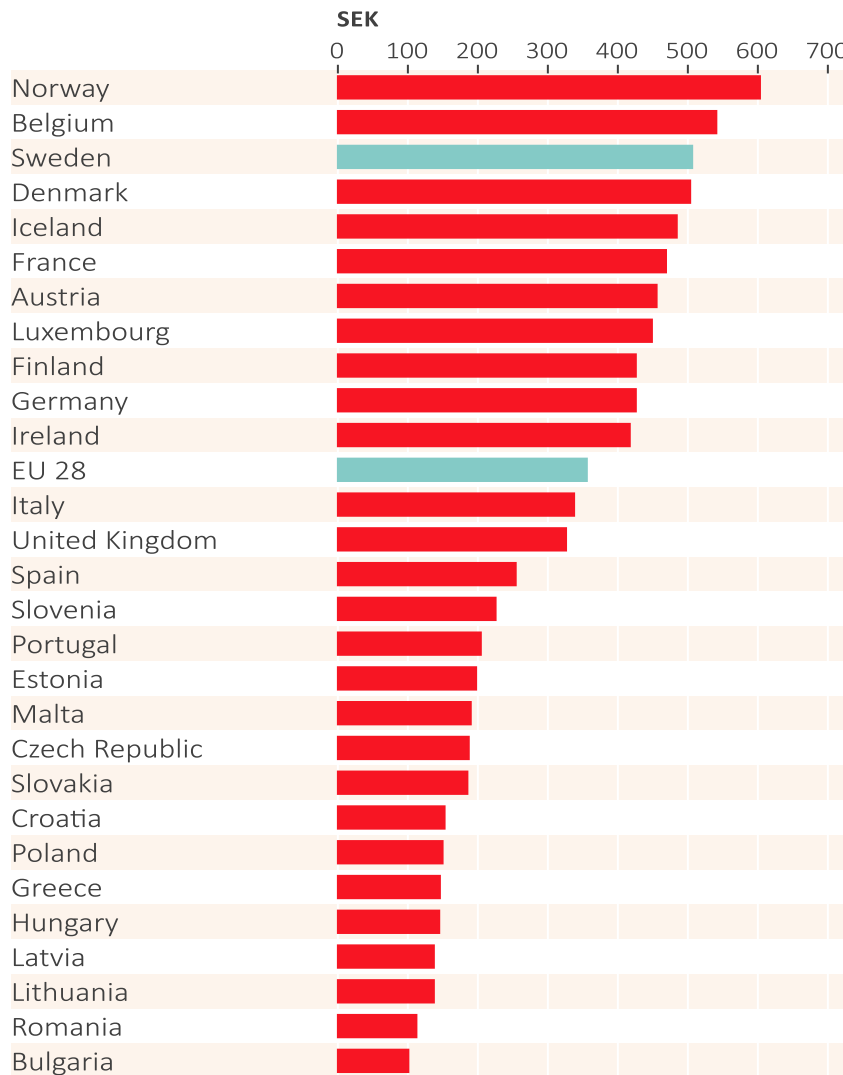
Diagram 21: Arbetskraftskostnader 2017, privat tjänstesektor (SNI G-N), SEK per timme

Källa: Eurostat, Macrobond.

Arbetskraftskostnaderna för informations- och kommunikationstjänster i Sverige ligger på en högre nivå, 509 kronor i timmen 2017, bara Belgien och Norge har en högre timkostnad än så, se diagram 22.

Diagram 22: arbetskraftskostnader inom informations- och kommunikationstjänster 2017 (SNI J), SEK per timme

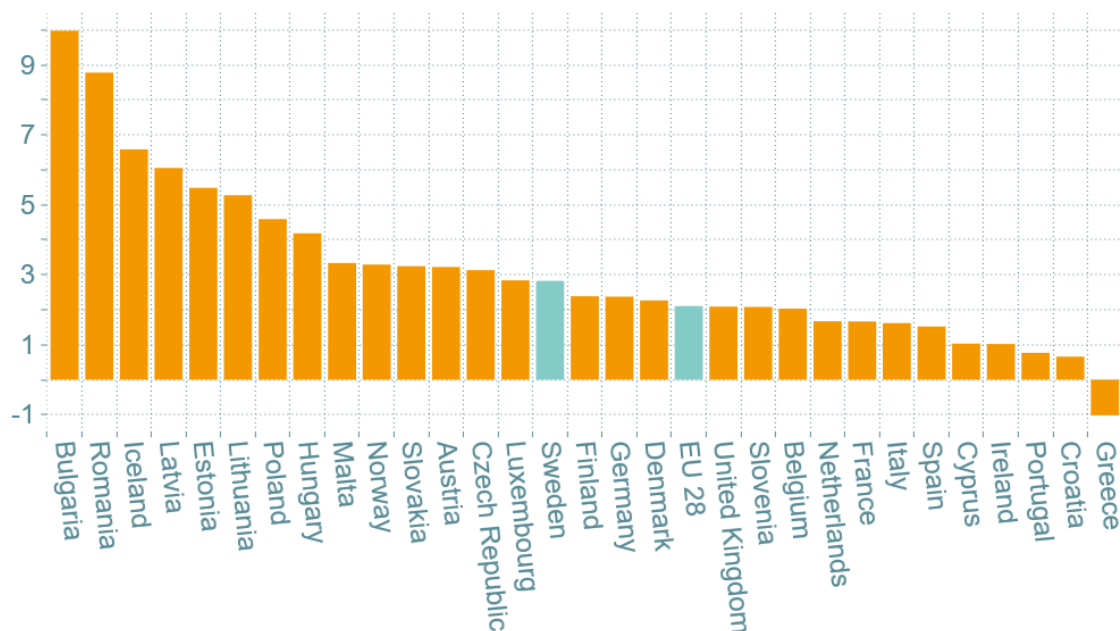
Källa: Eurostat, Macrobond.

Arbetskraftskostnaderna har också vuxit snabbare i svensk privat tjänstesektor jämfört med de allra flesta av våra europeiska konkurrentländer det senaste decenniet. Från

2008 till och med 2017 har ökningstakten varit 2,8 procent i genomsnitt per år.³⁸ Klart högre än genomsnittet i EU på 2,1 procent. I Danmark var utvecklingstakten strax under 2,3 procent, i Belgien 2,0 och i Holland 1,7 procent, alla hyfsat jämförbara länder med en relativt stor tjänstesektor. Tyskland och Finland har också haft en lägre utvecklingstakt av arbetskraftskostnaderna, båda omkring 2,4 procent i årsgenomsnitt. Det är framförallt länderna i Östeuropa, där arbetskraftskostnaderna ligger på en klart lägre nivå, samt Island och Norge som har haft en snabbare utveckling, se diagram 23.

Diagram 23: Utvecklingen av arbetskraftskostnader 2008–2017, privat tjänstesektor (SNI G-N)

Genomsnittlig procentuell utveckling per år

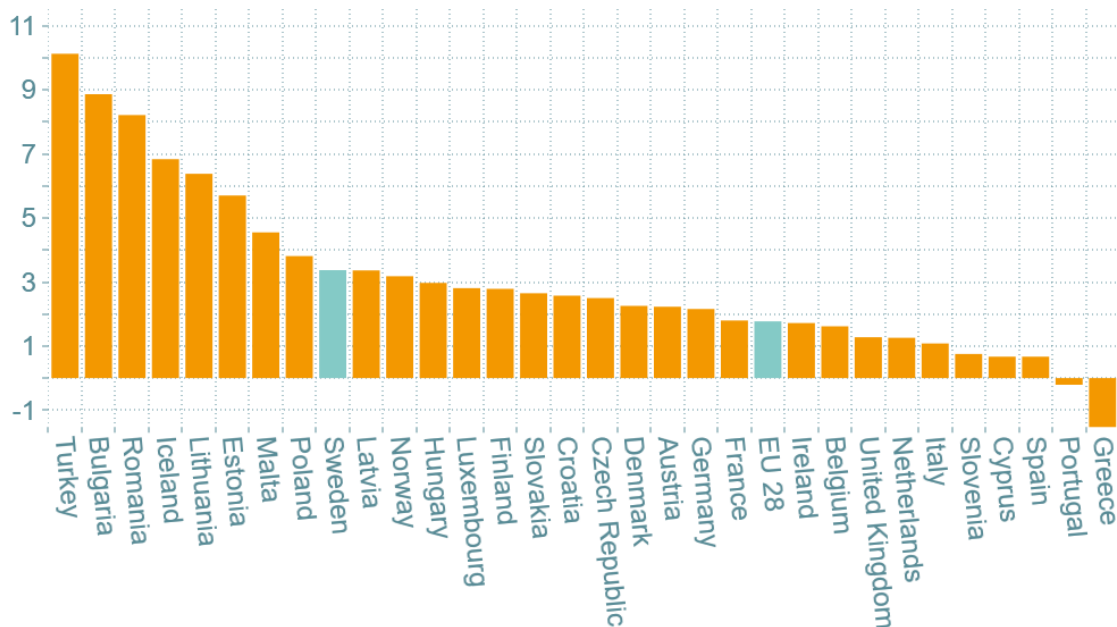
Källa: Eurostat, Macrobond.

Sverige sticker ut än mer inom branschen information och kommunikation. Här har arbetskraftskostnaderna ökat med i genomsnitt 3,4 procent sedan 2009, dubbelt så hög takt som EU-snittet på 1,8 procent. Mönstret går igen att det är länder i Östeuropa som har sett en snabbare ökningstakt än så, dock från låga nivåer. Exempelvis var ökningstakten av arbetskraftskostnaderna runt 5 procent per år eller klart högre i Estland, Lettland, Litauen, Rumänien och Bulgarien, se diagram X.

³⁸ Avser det Eurostat benämner ”professional services” vilket är SNI G-N. Exkluderat är de SNI-koder som har stor andel offentligt anställda som vård, skola, omsorg och försvar.

Diagram 24: Utveckling av arbetskraftskostnader 2008–2017, informations- och kommunikationsföretag (SNI J)

Genomsnittlig procentuell utveckling per år

Källa: Eurostat, Macrobond.

Även bland övriga branscher som Almega räknar till företagstjänster har Sverige legat högre än EU-genomsnittet. I branschgrupp M (juridik, ekonomi, vetenskap, teknik) har utvecklingstakten varit 2,9 procent jämfört med EU-snittet på 2,0 och i branschgruppen M (personaluthyrningsföretag, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster) 2,9 procent jämfört med 2,2 procent i EU.

Utvecklingen av arbetskraftskostnaderna har i och för sig växlat ned i den svenska privata tjänstesektorn efter finanskrisen. Mellan 2001 och 2007 var den genomsnittliga ökningstakten 3,5 procent om året.³⁹ Från och med 2008 till och med 2017 var takten lägre, 2,8 procent om året.

Förenklat skapas möjligheten för företag att höja löner på längre sikt antingen genom att ett företag kan höja sina priser, eller genom att de har blivit mer produktiva, dvs. de producerar mer per arbetad timme. Produktivitetstillväxten uppgick till 2,4 procent om året mellan 2000 och 2007, och har efter finanskrisen från 2008 och framåt legat på i genomsnitt 1,3 procent i årstakt till och med tredje kvartalet 2018.⁴⁰ Kombinerat med att prisökningstakten också har varit klart svagare under den senaste konjunkturuppgången

³⁹ Avser det Eurostat benämner ”professional services” vilket är SNI G-N. Exkluderat är de SNI-koder som har stor andel offentligt anställda som vård, skola, omsorg och försvar.

⁴⁰ Enligt SCB nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerade tal för förädlingsvärde och arbetade timmar

jämfört med åren innan finanskrisen, se diagram 18, har företagens utrymme för löneökningar sannolikt varit begränsat.

Mot bakgrund av ovan är inte nedväxlingen i arbetskraftskostnader speciellt förvånande. Att ökningstakten har varit högre än merparten av våra viktiga konkurrentländer under det senaste decenniet är dock oroande då det riskerar att försämra svensk privat tjänstesektors internationella konkurrenskraft. Innehållet i svensk export domineras idag av tjänster, 56 procent mätt i förädlingsvärde⁴¹, vilket innebär att en försämrad konkurrenskraft för tjänstesektorn får kraftiga efterverkningar i hela den svenska ekonomin.

Idag pågår redan en utflyttning av allt mer avancerade tjänstejobb och avancerad tjänsteproduktion till utlandet. Tjänsteföretagen vittnar om att en utmaning är just de höga arbetskraftskostnaderna kombinerat med den nu rekordstora bristen på kompetens, inte minst inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn⁴². Se också vidare avsnittet om arbetsmarknaden i den här rapporten.

4.3 Den underliggande inflationen utvecklas svagt

Inflationstakten mätt med KPIF, Riksbankens målvariabel, uppgick i november till 2,1 procent. Inflationen har gradvis blivit högre under loppet av 2018 och har legat strax över Riksbankens mål på 2 procent sedan maj i år, men i november föll takten tillbaka något jämfört med de 2,4 procent som uppmättes för oktober. Genomsnittet hittills under 2018 till och med oktober är 2,1 procent, enligt KPIF, dvs. KPI med konstans hållen ränta.

Den stigande inflationstakten i år beror främst på att energipriserna har ökat snabbare. Det framgår tydligt om man rensar KPIF från effekten av energiprisförändringar. Det måttet benämns KPIF exklusive energi och är ett mått på så kallad underliggande inflation, d.v.s. ett mått som syftar till att fånga inflationstrenden utan påverkan från mer kortsiktiga fluktuationer. Hittills i år har KPIF exklusive energi ökat med 1,4 procent. Det senaste utfallet i november var också 1,4 procent, jämfört med november förra året, vilket alltså är nära en hel procentenhet lägre än den genomsnittliga ökningen av KPIF under året till och med november.

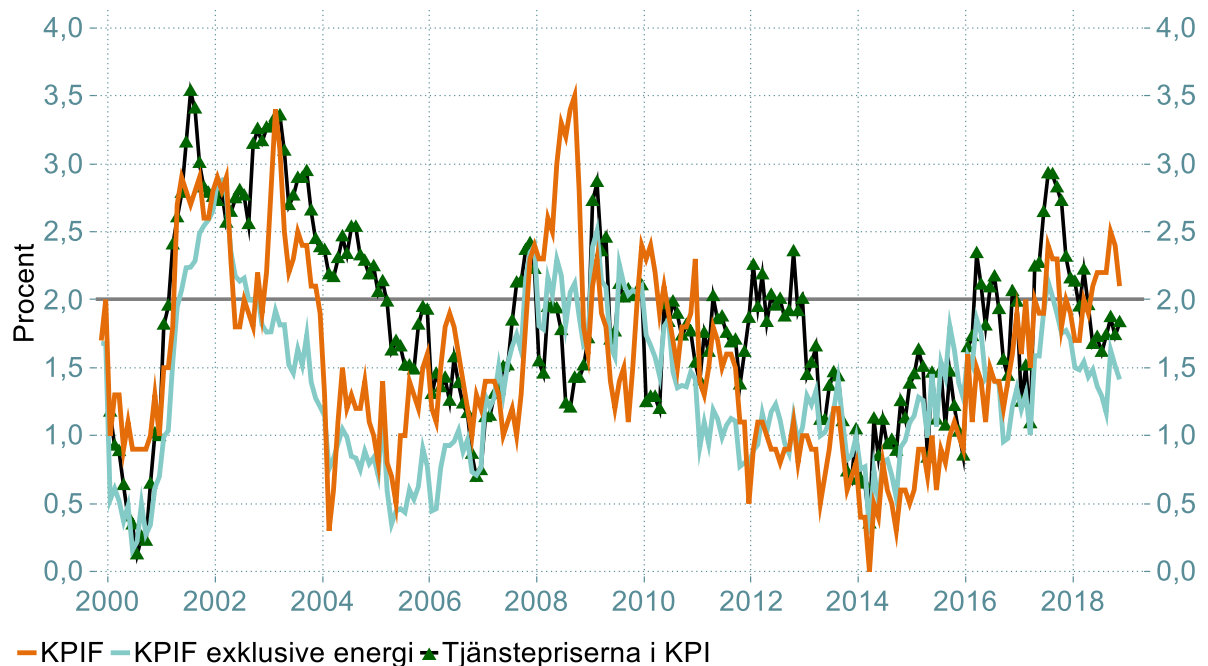
Vid sitt senaste penningpolitiska möte 23 oktober bestämde Riksbankens direktion att behålla styrräntan på -0,5 procent. Man lämnade även räntebanan orörd och en första räntehöjning till -0,25 procent är fortsatt planerad till antingen december i år eller februari 2019. Nästa år kommer sannolikt inte energipriserna bidra i samma stora utsträckning som under 2018 varför inflationen behöver få mer fart från andra faktorer för att kretsa kring målet om 2 procent. En viktig aspekt bakom direktionens tänkta

⁴¹ ”Sveriges exportsektor växer med ökat tjänsteinnehåll”, Almaga och Industriarbetsgivarna, 2018.

⁴² Se t ex ”Hur Sverige kan förbli en kunskapsnation”, Almaga, 2018.

räntebana var vid det senaste penningpolitiska mötet en väntat snabbare tjänsteprisinflation framöver, se vidare nästa avsnitt om tjänstepriserna i KPI.

Diagram 25: KPIF, KPIF exklusive energi samt tjänstepriserna i KPI, till och med november 2018, 12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

4.4 Tjänstepriserna i KPI viktig faktor för Riksbanken

Tjänstepriserna i KPI ökade med 1,8 procent i november jämfört med samma månad förra året. Det var något högre jämfört med i oktober då tjänsteprisinflationen uppgick till 1,7 procent.

Utvecklingen av tjänstepriserna följs nära av Riksbanken då de utgör nära 45 procent av hela KPI. Under det senaste penningpolitiska mötet i oktober pekade delar av direktionen på att trenden med en allt svagare tjänsteprisinflation sedan sommarmånaderna under fjolåret bröts i augusti och september i år då priserna började öka något snabbare igen.⁴³ Att prisutvecklingstakten sedan septemberutfallet på 1,9 procent inte har tilltagit är möjligen en besvikelse för Riksbanken inför en eventuell räntehöjning i december i år. Riksbanken har under en längre tid överskattat styrkan i tjänsteprisinflationen som i allt större utsträckning påverkas av omvärldsfaktorer och en internationell prispress.

⁴³ Protokoll från det penningpolitiska mötet den 23 oktober 2018, Riksbanken

Till ökningstakten på 1,8 procent i november bidrog högre restaurangpriser (2,8 procent) med 0,3 procentenheter. Högre hyror och avgifter på hyresrätter och bostadsrätter (1 procent) samt högre priser på utrikes resor (5,5 procent) bidrog med ytterligare 0,2 procentenheter vardera. Även avskrivningar för egna hem (ungefär kostnaden för att reparera bostadsrätt eller småhus) och högre frisörpriser bidrog med 0,2 procentenheter vardera till den totala utvecklingen av tjänstepriserna i KPI.

Tabell 4: Bidrag (procentenheter) till tjänstepriserna i KPI, till och med november 2018

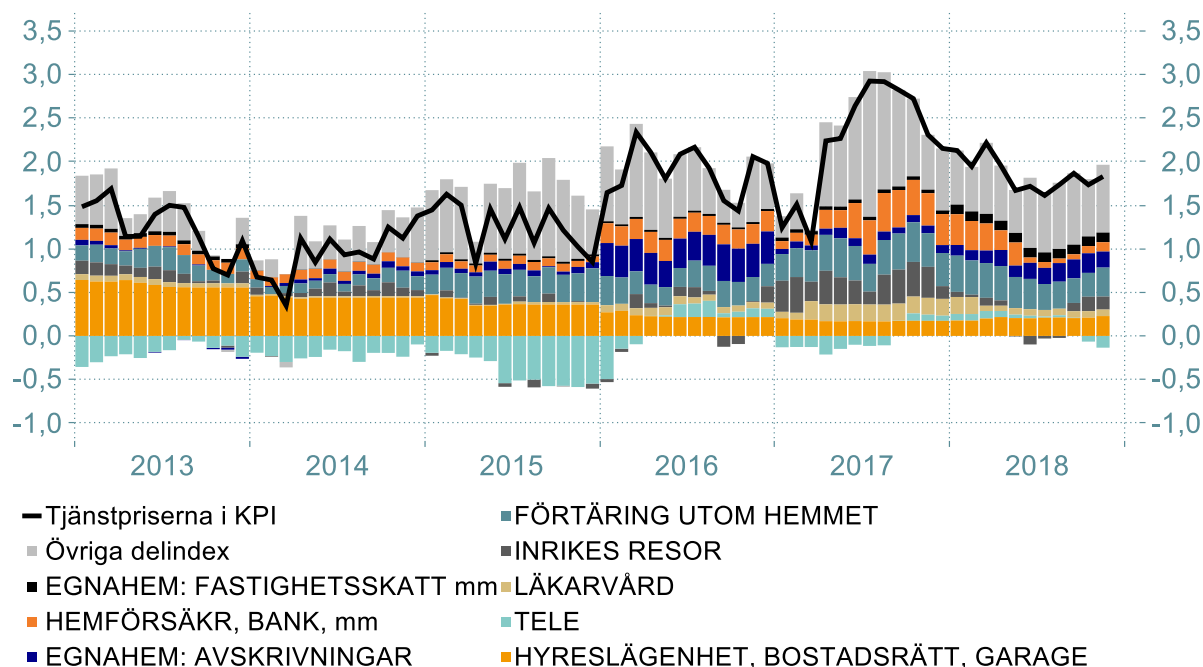
	Medel 2017	Medel 2018	November 2018
Total tjänstepriser, varav	2,2	1,9	1,8
FÖRTÄRING UTOM HEMMET	0,4	0,3	0,3
UTRIKES RESOR	0,1	0,1	0,2
HYRESLÄGENHET, BOSTADSRÄTT, GARAGE	0,2	0,2	0,2
EGNAHEM, BOSTADSRÄTT: AVSKRIVNINGAR, INRE REP	0,1	0,2	0,2
PERSONLIG HYGIEN, TJÄNSTER	0,1	0,1	0,2
INRIKES RESOR EXKL BÅTRESOR, FLYTTN	0,3	0,0	0,1
EGNAHEM: TOMTRÄTT, FASTIGHETSSKATT	0,0	0,1	0,1
BEGRAVN, HEMFÖRSÄKR, BANK, UTBILDNING	0,3	0,2	0,1
LOGI	0,1	0,1	0,1
NÖJEN O REKR. EXKL TV-LICENS O SPEL	0,1	0,1	0,1
VIN, SPRIT, ÖL: RESTAURANG	0,1	0,1	0,1
LÄKARVÅRD	0,2	0,1	0,1
REPARATION O UNDERHÅLL AV BILAR	0,1	0,0	0,1
EGNAHEM: VATTEN, AVLOPP, RENH, SOTN	0,0	0,0	0,0
LOTTERI, TIPS O TOTO	0,0	0,0	0,0
EGNAHEM: FÖRSÄKRINGSAVGIFTER	0,0	0,0	0,0
TV-LICENS	0,1	0,0	0,0
KONTROLLBES, KÖRSKOLEUTB, BILFÖRSÄKR	0,1	0,0	0,0
REPARATION, HUSHÅLLSTJÄNSTER	0,0	0,0	0,0
POST	0,0	0,0	0,0
TANDLÄKARARVODE	0,0	-0,1	-0,1
TELETJÄNSTER	-0,1	0,0	-0,1

Källa: SCB, Almega

Lägre priser på teletjänster (drivet av att priset på mobiltelefoni föll med 3 procent) och tandläkartjänster (-4,8 procent) höll tillbaka utvecklingen med vardera 0,1 procentenheter. Tandvårtsbidraget höjdes i april i år och därmed vilket gör priset för dessa tjänster lägre för konsumenter.

Bakom den långsammare utvecklingen av konsumentpriserna på tjänster i år jämfört med fjolåret ligger främst långsammare ökningar av inrikes resor. Här är det priset på tågresor och lokaltrafik som ökat långsammare under 2018. Därtill har även priserna på tandläkarvård, läkarvård och priset på banktjänster ökat långsammare hittills under 2018 jämfört med genomsnittet för fjolåret vilket hållit igen den totala utvecklingen. Från första januari 2018 höjdes den kommunala fastighetsavgiften vilket motverkar inbromsningen av tjänstepriserna i KPI med i genomsnitt 0,1 procentenhet under året, en effekt som om fastighetsavgiften lämnas oförändrad faller ur 1 januari 2019.

Diagram 26: Utvecklingen av tjänstepriserna i KPI och bidrag från delindex (procentenheter), till och med oktober 2018

Källa: Almega, SCB.

ALMEGA

Banar väg för tjänsteföretagen